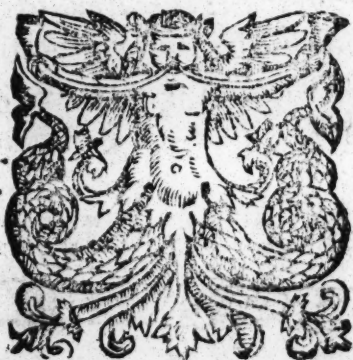

3

Catechesis
RELIGIONIS
CHRISTIANÆ:

QVÆ TRADITVR IN
Ecclesiis & Scholis Electro-
ralis Palatinatus.

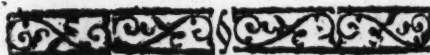
LONDINI,
Typ's G. E. impensis HEN:
FEATHERSTONE.

MDCXXII.

MARCI VIII.

*Qui erubuerit me & sermones
meos, in generatione hac adultera
& peccatrice: hunc erubescet etiā
Filius hominis, cūm venerit in glo-
ria Patris sui, cum sanctis An-
gelis.*

FRIDERICVS
DEI GRATIA PALA-
TINVS RHENI, AC SACRI
IMPERII ROMANI
ELECTOR, DVX
BAVARIÆ, &c.

Omnibus, quibus commis-
sa est cura Ecclesiarum, &
Scholarum, quæ sunt in Pala-
tinatu; S. D.

Postquam quid nostri sit
muneris, ex verbo Dei,
atq; ex natura ipsa co-
gnouimus. nosq; in eo,
ipsi potissimum, qui id
nobis imposuit, Deo
Opt. Max. parere oportere: statuimus ut
nihil esset, in quo tam in vniuersa vna la-
boraremus, quam ut & nostræ conscientie
satisfaceremus, & nostrorum saluti, quan-
tum in nobis esset, consuleremus.

Cum autem non satis esse existimaremus,
nos ita consilio & ratione iustitiam admi-
nistrare, ut nostræ fidei commissi populi, ius
& honestatem colentes, placidè tranquillè-
que viverent, nisi eo etiam perducerentur,
ut Deum Creatorem suum ac Redemptorem
ex verbo ipsius rectè cognoscerent: (nam id
unicum est firmum fundamentum, cum

ceterarum virtutum, tum vel maximè om-
nis obedientie & veræ erga Deum pietatis)
Cœpimus toto animo de ista re cogitare, ni-
hil cupientes prætermittere, quod ad eam
beatitudinem tum parandam tum conser-
uandam pertineret. Et si autem & ab ijs, qui
nos proximè antecesserunt Cognatis nostris,
Palatinis ac Electoribus (quorum memoriã
cum amore & reuerentia usurpamus) va-
ria utiliter et piè instituta sunt, ad gloriam
Dei illustrandam, & populum in officio re-
tinendum: tamen ut ipsi in principio guber-
nationis nostri experti sumus, non ea adhi-
bita est diligentia in illis exequendus, & ad
utilitatem publicam accommodandis, quam
par fuit in re tanta adhiberi. Quocirca
minimè mirum est, si ij qui sperati erant
fructus, percipi non potuerunt. His rebus
permoti sumus, ut non solùm, quæ ab ipsis
rectè instituta essent, reuocaremus ac resti-
tueremus: verùm etiam, ut quæ minus fir-
ma essent, fulciremus: quæ verò corrupta
& deprauata essent, ea emendaremus &
corrigeremus. Iacebant Scholæ, tenera iu-
uentus negligebatur, nulla erat in religione
Christiana certa & consentiens institutio.
Itaque vel malè, vel ad nullam certam nor-
mam, sed ad cuiusque arbitrium iuuentus
erudiebatur, vel omninò non informaba-
tur, sed rudis prorsus & impolita relinque-
batur. Ex quo, proh dolor! cum alia infinita
mala

malacxiterunt tum illud imprimis, ut aut
vera religione non instructi, aut varijs er-
roribus implicati, aut non necessarijs que-
stionibus onerati, infelicitate cum summa in-
scitia adoluerent. cum has tantas calami-
tates intueremur, & id quod res est cogitare-
mus: videlicet nec Ecclesiam, nec Rempub-
licam, atque ad id ne familias quidem con-
stitui, nec ullum honesti aut discipline
inter ciues locum esse posse, nisi rudis iuuen-
tus à primis annis, una & consentienti vo-
ce ad veram sinceramq; religionem instrue-
retur, assidueq; in ea exercitaretur: rei ne-
cessitas fecit, ut huic m. lo. qua possemus
ratione quam celerrimè occurreremus, ne
in hac non postrema nostri muneris parte
debitum officiū merito à nobis desiderari
posset. Quapropter Theologis nostris, et qui-
bus in nostra ditione præcipua Ecclesiarum
cura est commendata, negotium dedimus,
ut Catechesin religionis Christiane, ex ver-
bo Dei, Germanicè & Latine conscriberent,
quò in post. rum non iuventuti solum recti-
us prospiciatur, sed quò concionatores etiam
& ludimagistri certam habeant & defini-
tam formam, ad quam iuventutem in tem-
plis & scholis informant, ne pro suo arbi-
trio noua subinde instituant, aut ea tradant
que verbo Dei non sint consentanea.

Vestrum nunc porro erit, cum ob gloriam
Dei, tum ob vestram, eorumq; qui et nostre

& vestra fidei concrediti sunt, salutē, hanc.
Catechesin grato animo excipere, eam pueri
enim in Scholis, tum in Ecclesiis proponere,
eorumq; auribus & animis assiduē ac dili-
genter inculcare, quo eam vita & facti
paulatim exprimere assuescant. Quod si a
vobis, ut & fides vestra, & munus divini.
ius impositum postulat, praeſtitum fuerit: op-
timam spem habemus fore, ut Deus Opti-
mus Maximus propter Christum nostri mi-
fertus, poenas, quas meriti sumus, remittat,
& pro paterna sua bonitate vestros labores
secundet, totiq; regioni benefaciat. Quod
ut ab eo toto pectore contendimus, ita vos
etiam atq; etiam monemus, ut nostram de
vobis spem magis magisq; confirmare &
augere studeatis.

Heidelbergæ, XIX. Ianuarij, 1563

CATE.

CATECHESIS RELI- gionis Christianæ.

DOMINICA I.

Quæst. 1.

*Væ est unica tua con-
solatio in vita, & in
morte?*

*Resp. Quodd animo
pariter & corpore ^a, a 1 Cor. 6. 19. 20
sive viuat, sive mo- 1 Thef. 5. 10.
riar ^b, non meus, sed fidissimi Domini b Rom. 14. 8.*

*& Servatoris mei Iesu Christi sum pro-
prius ^c, qui pretioso sanguine suo, pro c 1 Cor. 3. 16. 23
omnibus peccatis meis plenissimè satis- d 1 Pet. 1. 19
faciens ^d, me ab omni potestate diabo- 1 Iob. 1. 7. & 2. 2.
li liberauit ^e, meque ita conseruat ^f, vt e 1 Iob. 3. 8
sine voluntate Patris mei cœlestis, ne Heb. 2. 14.
pilus quidem de meo capite possit cade- f Ioh. 6. 39.
re ^g, imò verò etiam omnia saluti meæ g Matth. 10. 30
seruire oporteat ^h. Quocirca me quoq; Luc. 21. 18.
suo Spiritu de vita æterna certum fa- h Rom. 8. 28.
cit ⁱ, vtque ipsi deinceps viuat, promp- i 2 Cor. 1. 22.
tum æ paratum reddit ^k. & 5. 5.*

*Quæst. 2. Quot sunt tibi scitu necessa- Ephef. 1. 14.
ria, vt ista consolatione fruens, beatè viuas Rom 8. 16.
& moriaris? k Rom. 8. 14. 25.*

A:

Trias:

Luc. 7. 47. Tria ¹: Primum, quanta sit peccati
² *Cor. 6. 11.* mei & miserie mee magnitudo ^m. Se-
Tit. 3. 3, 4, 5, 6, cundum, quo pacto ab omni peccato &
^{7, 8.} miseria liberer ⁿ Tertium, quā gratiam
^m *Iob 9. 41.* Deo pro ea liberatione debeam ^o.
Rom. 3. 10.
^m *Iohan. 17. 5.* ^o *Ephes. 5. 10.* ¹ *Pet. 2. 9, 10, 11, 12.*
Rom. 6. 11, 12, 13 *Matth. 5. 16.* ² *Tim. 2. 25.*

PRIMA PARS.

De Hominis miseria.

DOMINICA II.

Quest. 3.

Vnde tuam miseriam cognoscis?
 Ex lege Dei ^a.

^a *Rom. 3. 10.*⁴ Quid à nobis postulat Lex Dei?

Id docet nos Christus summam,
Matth. 22. Diliges Dominum Deum
 tuum, ex toto co de tuo, ex tota anima
 tua, ex tota cogitatione tua, & ^b ex om-
 nibus viribus tuis. Istud est primum &
 maximum mandatum. Secundum autē
 simile est huic, Diliges proximum tuum
 sicut teipsum. Ab istis duobus mandatis
 tota Lex & prophetæ pendent.

^b *Luc. 10. 27.*⁵ Nūc omnia perfecte servare potes?^a *Rom. 3.*^a *Rom. 8. 7.**Eph. 1. 3.**Tit. 3. 3.*

Mihi nē cōnatur enim propensus
 sum ad odium Dei & Proxim. ^a

DOM.

DOMINICA III.

6 Num ergo Deus hominem ita prauum,
& peruersum condidit?

Nequaquam a: Imo vero bonum & a Gen. 1. 31.
ad imaginem sui condidit eum b, hoc b Gen. 1. 26.
est, vera iustitia & sanctitate præditum, et 27.

vt Deum creatorem suum recte cogno-
sceret, ex animo diligeret, cum eo bea-
tus in æternum viueret, idq. ad eum
laudandum & celebrandum c.

c 2 Cor. 2. 18.

7 Vnde igitur existit hæc natura huma-
na prauitas?

Col. 3. 10.

Eph. 4. 24.

Ex lapsu et inobedientia primorum
parentum Adami et Eux d: Hinc na-
tura nostra ita est deprauata, vt omnes
in peccatis concipiamur, et nati ca-
mur e.

d Gen. 3.

Rom. 5. 12. 13. 19

e Psal. 51. 7.

Gen. 4. 3.

f Ioh. 2. 6.

8 An vero adeo corrupti sumus, vt ad
bene agendum prorsus non sumus idonei, et
ad omne vitium proclines?

Gen. 6. 5.

Iob 14. 4.

et 15. 14. 16.

Certe f: nisi per Spiritum sanctum
regeneremur g.

et 25.

Esa. 43. 6.

DOMINICA IV.

g Ioh. 3. 5.

9 An non igitur Deus homini iniuriam
facit, qui ab eo in Lege flagitet, quæ præsta-
re non queat?

Minime b: Nam Deus hominem h Eph. 4. 24.
talem condiderat vt ea præstare pos-
set i, verum homo impulsus e Diabolo,

i Luc. 10. 30. &c

sua ipsius contumacia i et omnem po-
tenterat diuinis illis donis orbauit k

k Rom. 5. 12.

10 Num

a Rom. 5. 12.

Heb. 9. 27.

b Dent. 27. 26.

Gal. 3. 10.

c Exod. 34. 6.

d Exod. 20. 5.

Psalm. 5. 5.

2. Cor. 6. 14.

10 Num Deus hanc contumaciam, & defectionem hominis dimittit impunitam?

Imò verò horrendis modis irascitur a, tum ob innata nobis peccata, tū ob ea, quæ ipsi committimus, eaque iustissimo iudicio præsentibus & æternis suppliciis punit, quemadmodū ipse pronunciat; Maledictus omnis, qui non permanet in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut ea faciat b.

11 Annon igitur Deus etiam est misericors?

Est ille quidem misericors c, verū ita, ut etiam sit iustus d. Quapropter postulat eius iustitia, quod adversus summam Dei maiestatem commissum est, id quoque ut summis, hoc est, sempiternis, cum animi tum corporis supplicijs luatur.

SECUNDA PARS.

De liberatione Hominis.

DOMINICA V.

Quest. 12.

Quoniam igitur iusto Dei iudicio, temporalibus & æternis pœnis obnoxij sumus: Est ne reliqua ulla ratio aut via, qua his pœnis liberemur, & Deo reconciliemur?

Vult.

De liberatione hominis. 5.

Vult Deus suæ iustitiæ satisfieri *a*; *a* *Exod.* 20. 5.
quocirca necesse est, vel per nos, vel per & 23. 7.
alium satisfaciamus *b*. *b* *Rom.* 8. 3, 4.

13 Possumusne ipsi per nos satisfacere?

Nulla ex parte: quin etiam debitum *c* *Iob* 9. 2, 3.
in singulos dies augemus *c*. & 5. 15.

14 Potestne ulla creaturarum, in cælo, *Matth.* 6. 12.
vel in terra, quæ tantum creaturæ sit, pro
nobis satisfacere?

Nulla: nam principio non vult Deus
quod homo peccavit, id in ulla alia cre-
atura plectere *d*. Deinde nec potest *d* *Heb.* 2. 14.
quidem, quod nihil nisi creatura sit, irā *e* *Psal* 130. 3.
Dei aduersus peccatum sustinere, & a- *f* *1 Cor.* 15. 21.
lios ab ea liberare *e*. *g* *Ier.* 23. 6.

15 Qualis ergo querendus est mediator *ff.* 53. 11.
& liberator? *2 Cor.* 5. 14.

Qui verus quidem homo sit *f*, ac per- *Heb.* 7. 16.
fectè iustus *g*, & tamen omnibus crea- *b* *Is.* 7. 24.
turis potentior, hoc est, qui simul etiam *Rom.* 8. 3.
sit verus Deus *h*. *Ier.* 23.

DOMINICA VI.

16 Cur necesse est eum verum hominem,
& quidem perfectè iustum esse?

Quia iustitia Dei postulat, ut eadem
naturā humana quæ peccauit, ipsa pro
peccato dependat: qui verò ipse pec- *i* *Rom.* 5. 12. 15.
cator esset, pro aliis dependere non pos-
set *k*. *k* *1 Pet.* 3. 18.

17 Quare oportet eum simul etiam verè
Deum esse?

6 De liberatione hominis.

a Isa. 53. 8.

Acl. 2. 24.

i Pet. 3. 18.

b i Ioh. 1. 2.

& 4. 9, 10.

Joh. 3. 16.

c Math. 1. 23.

i Tim. 3. 16.

Luc. 2. 11.

d i Cor. 1. 30.

e Gen. 3. 15.

f Gen. 22. 18.

& 49. 10, 11.

Rom. 1. 2.

Heb. 1. 1.

Acl. 10. 43.

g Ioh. 5. 46.

h Rom. 10. 4.

i Ioh. 1. 12.

Psalm. 2. 12.

k Heb. 11. 1. 3.

lac. 2. 19.

l Rom. 4. 16.

& 10. 10.

m Mat. 16. 17.

2 Cor. 4. 13.

Ioh. 3. 5.

Gal. 3. 27.

n Rom. 1. 16.

& 10. 17.

Vt potentia suæ diuinitatis, onus iræ diuinæ, carne sua sustinere a, nobisque amissam iustitiam & vitam reparare ac restituere possit b.

18 Quis autem est ille Mediator, qui simul est verè Deus, & verus ac perfectè iustus homo?

Dominus noster Iesus Christus c, qui factus est nobis Sapientia à Deo, Iustitia, Sanctificatio, & Redemptio d.

19 Vnde id scis?

Ex Euangelio, quod Deus primùm in Paradiso patefecit e, ac deinceps per Patriarchas f, & Prophetas propagauit. Sacrificiis, reliquisque ceremoniis Legis adumbravit g. Ad extremum verò per filium suum vnigenitum compleuit b.

DOMINICA VII.

20 Num igitur omnibus hominibus, qui in Adamo perierant, per Christum salus redditur?

Non omnibus: verùm iis tantum, qui vera fide ipsi inseruntur, eiusque beneficia amplectuntur i.

21 Quid est fides?

Est non tantum notitia, qua firmiter assentior omnibus, quæ Deus nobis in verbo suo patefecit k; sed etiam certa fiducia l, à Spiritu sancto m, per Euangelium in corde meo n, qua in Deo acquiesco, cerò statuens, non so-

lūm

lūm aliis, sed mihi quoq; remissionem peccatorum, a te: nam iustitiam & vitam donatam esse a, idque gratis, ex Dei misericordia propter vnus Christi meritum b.

a Heb. 10. 38. 39

Eph. 2. 7, 8, 9.

Rom. 5. 1.

22 Quanam sunt illa quæ necesse est hominem Christianum credere?

b Matth. 28. 20

Rom. 3. 24, 25.

c Ioh. 20. 31.

Matth. 28. 20.

Omnia quæ nobis in Euangelio promittuntur c, quorum summa in Symbolo Apostolico, seu in capitibus catholicæ & indubitatæ omnium Christianorum fide, breuiter comprehenditur.

23 Quod est illud Symbolum?

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terra. Et in Iesum Christum Filium eius unigenitum, Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus, descendit ad inferna, tertio die resurrexit à mortuis, ascendit ad celos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis, inde venturus est iudicatum vivos & mortuos. Credo in Spiritum sanctum. Credo sanctam Ecclesiam catholicam: Sanctam

con-

8 *De liberatione hominis.*

communione, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam aeternam.

DOMINICA VIII.

24 *In quod partes distribuitur hoc Sym-
bolum?*

In tres partes. Prima est de aeterno Patre, & nostri creatione. Altera est de Filio, & nostri redemptione. Tertia est de Spiritu sancto, & nostri sanctificatione.

25 *Cum una sit tantum essentia diuina; cur tres istos nominas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum?*

Quia Deus ita se in suo verbo patefecit *b*, quod tres hae distinctae personae sint vnus ille verus & aeternus Deus.

De Patre.

DOMINICA IX.

26 *Quid credis, cum dicis: Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cali & terra?*

Credo aeternum Patrem Domini nostri Iesu Christi, qui caelum & terram, cum omnibus, quae in iis sunt ex nihilo creauit *c*, quique eadem aeterno suo consilio & prouidentia sustentat ac gubernat *d*: propter Christum, Deum meum & Patrem meum esse *e*: itaque sic

a Deut. 6. 4.
Eph 4. 5. & 6.
b Esa 61. 1.
Luc 4. 18.
Psal 110. 1.
Mat 3. 16.
17. & 28. 19.
1 Ioh 5. 7.

c Gen. 1.
Psal 33. 6.
d *Psal* 104.
& 115. 3.
Mat 10. 25.
Heb 1. 3.
Rom 11. 36.
e *Joh* 1. 12.
Rom 8. 15.
Gal 4. 5. 6. 7.
Eph 1. 5.

ei confido, sic in eo acquiesco, vt non dubitem, quin prouisurus sit omnibus, tum animo, tum corpori meo necessariis *a*. Quinetiam, quæ mihi mala in hac ærumnosa vita immittit, ea in meam salutem sit conuersurus *b*, cum & facere id possit, vt omnipotens Deus *c*, & facere id velit, vt benignus Pater *d*.

a Ps. 1.55.23.

Mat. 6.25.26.

Lnc. 12.22.

b Rom. 8.28.

c Rom. 10.12.

d Mat. 6.26.

& 7.9.10.11.

DOMINICA X.

27 Quid est prouidentia Dei?

Omnipotens & vbique præsens Dei vis *e*, qua cælum ac terram, cum omnibus creaturis, tanquam manu sustinet ac gubernat *f*: vt quæ terra nascuntur; pluuiæ item & siccitas, fertilitas & sterilitas, cibus & potus *g*, bona & aduersa valetudo *h*, diuitiæ & paupertas *i*, omnia deniq; non temere aut fortuito, sed paterno eius consilio & voluntate contingant,

e Act. 17.25.

& c.

f Heb. 1.2.3.

g Jer. 5.24.

Am. 14.17.

h Io. 9.3.

i Prov. 21.2.

28 Quid nobis prodest hæc cognitio creationis & prouidentia diuina.

k Rom. 5.3.

Iac. 1.3.

Vt in aduersis patientes *k*, in secundis grati simus *l*, in futurum vero optimam in Deo fidissimo patre spem repositam habeamus *m*, certo sciennes, nihil esse, quod nos ab eius amore abstrahatur, quandoquidē omnes creaturæ ita sunt in eius potestate, vt sine eius arbitrio non modo nihil agere, sed ne moueri quidem possint *o*.

Job 1.21.

1 Dent. 8.10.

1 Thes. 3.18.

m Rom. 5.4.5.6.

n Rom. 8.38.39.

o Job. 1.12.

& 2.6.

Prov. 21.1.

Act. 17.25.28.

DE

De Filio.

DOMINICA XI.

29 Quare Filius Dei appellatur Iesus,
hoc est, Saluator?

Quia nos saluat ab omnibus peccatis
nostris a: Nec vlla salus aliunde peti
debet, nec alibi reperiri potest b.

30 Credunt ne igitur illi in unicum Ser-
uatorem Iesum qui à Sanctis, aut à se, aut
aliunde felicitatem aut salutem qua-
runt?

Non: Etsi enim verbo quidem eo
Seruatore gloriantur, re ipsa tamen ab-
negant, unicum Seruatorem Iesum c.
Necesse est enim, aut Iesum non esse
perfectum Seruatorem, aut qui cum
Seruatorem vera fide amplectuntur,
eos omnia in ipso possidere, quæ ad sa-
lutem requiruntur d.

DOMINICA XII.

31 Quare appellatur Christus, hoc est,
vinctus?

Quod à Patre ordinatus, & Spiritu
sancto vinctus sit e, summus Prophetæ ac
Doctor f, qui nobis arcanum consilium
& omnem voluntatem Patris, de re-
demptione nostri patefecit g: & summus
Pontifex h, qui nos vnico sacrificio sui
corporis redemit, ac assidue pro nobis
apud Patrem intercedit i: & Rex, qui

a Mat. 1. 21.

Heb. 7. 27.

b Act. 4. 12.

c I Cor. 1. 13. 31.

Gal 5. 4.

d Heb. 12. 2.

Esa. 9. 6.

Gal. 1. 19. 20.

e 2. 20.

Iohn 1. 16.

f Psal. 45. 8.

Heb. 1. 9.

g Dent. 18. 15.

Act. 3. 22.

h Ioh. 1. 18.

i 15. 15.

k Psal. 110. 4.

Heb. 7. 21.

l 10. 12.

m Rom. 8. 34.

n 5. 9. 10.

nos
par
seru

32

su C
ceps
que
sian
& S
pug
sto r

33

Fili
mus

C
et n
aut
ado

34

num

pecc
pra
om
sibi

35

est p
na v

nos

nos suo verbo & Spiritu gubernat, & partam nobis salutem tueretur ac conseruat a.

32 Cur vero tu Christianus appellaris?

a Psal. 1.6.

Luc. 1.33.

Mat. 28.18.

Ioh. 10.28.

b Act. 11.26.

1 Cor. 6.15.

c 1 Ioh. 3.27.

Esa. 59.21.

Act. 2.17.

Joel 2.28.

d Marc. 8.8.

e Rom. 12.1.

Apoc. 5.8.10.

1 Pet. 2.9.20.

Tim. 2.12.

Rom. 6.12.13.

Apoc. 1.6.

f 1 Tim. 1.18.19.

g Ioh. 1.14.18.

Heb. 1.

h Rom. 8.15.

Ep. 1.6.

i 1 Pet. 1.18.19.

2.9.

1 Cor. 6.20.

7.23.

DOMINICA XIII.

33 Quam ob causam Christus vocatur Filius Dei unigenitus, cum nos quoque simus Filii Dei?

Quia solus Christus est coaeternus et naturalis aeterni Patris Filius g: Nos autem propter eum, ex gratia, a Patre adoptati sumus h

34 Qua de causa appellas eum Dominum nostrum?

Quia corpus et animam nostram a peccatis, non auro, nec argento, sed pretioso suo sanguine redimens, et ab omni potestate Diaboli liberans, nos sibi proprios vindicauit i.

DOMINICA XIV.

35 Quid credis cum dicis. Conceptus est per Spiritum sanctum, natus ex Maria virgine?

Quod

De Filio.

DOMINICA XI.

29 Quare Filius Dei appellatur Iesus,
hoc est, Saluator?

Quia nos saluat ab omnibus peccatis
nostris a: Nec vlla salus aliunde peti
debet, nec alibi reperiri potest b.

30 Credunt ne igitur illi in vnicum Ser-
uatorem Iesum qui à Sanctis, aut à se, aut
aliunde felicitatem aut salutem qua-
runt?

Non: Etsi enim verbo quidem eo
Seruatore gloriantur, re ipsa tamen ab-
negant, vnicum Seruatorem Iesum c.
Necesse est enim, aut Iesum non esse
perfectum Seruatorem, aut qui cum
Seruatorem vera fide amplectuntur,
eos omnia in ipso possidere, quæ ad sa-
lutem requiruntur d.

DOMINICA XII.

31 Quare appellatur Christus, hoc est,
vnctus?

Quod à Patre ordinatus, & Spiritus
sancto vnctus sit e, summus Propheta ac
Doctor f, qui nobis arcanum consilium
& omnem voluntatem Patris, de re-
demptione nostri patefecit g: & summus
Pontifex h, qui nos vnico sacrificio sui
corporis redemit, ac assidue pro nobis
apud Patrem intercedit i: & Rex, qui
nos

a Mat. 1. 21.

Heb. 7. 27.

b Act. 4. 12.

c 1 Cor. 1. 13. 37.

Gal 5. 4.

d Heb. 12. 2.

Esa. 9. 6.

Col. 1. 19. 20.

e 2. 20.

Iohn 1. 16.

f Psal. 45. 8.

Heb. 1. 9.

g Dent. 18. 15.

Act. 3. 22.

h Ioh. 1. 18.

i 15. 15.

k Psal. 110. 4.

Heb. 7. 21.

l 10. 12.

m Rom. 8. 34.

n 5. 9. 10.

nos f
parta
serua

32
Q

fu C

ceps

que

stiam

& Sa

pugn

stare

33
Filiu

mus

et na

auter

adop

34
num

Q

pecc

prat

omn

sibi p

35
est p

na vi

nos suo verbo & Spiritu gubernat, & partam nobis salutem tuetur ac conseruat a.

a Psal. 1.6.

32 Cur vero tu Christianus appellaris?

Luc. 1.33.

Quod per fidem, membrum sum iesu Christi b, & vntionis ipsius particeps c, vi & nomen eius confitear d, me que sistam ipsi viuam gratitudinis hostiam e, & in hac vita, contra peccatum & Satanam, libera & bona conscientia pugnem, et postea æternum cum Christo regnum in omnes creaturas teneā f.

Mat. 28.18.

Ioh. 10.28.

b Act. 11.26.

1 Cor. 6.15.

c 1 Ioh. 3.27.

Eph. 5.9.21.

Act. 2.17.

Ioel 2.28.

DOMINICA XIII.

d Marc. 8.3.

33 Quam ob causam Christus vocatur Filius Dei unigenitus, cum nos quoque simus Filii Dei?

c Rom. 12.1.

Apoc. 5.8.10.

1 Pet. 2.9.2.

Quia solus Christus est coæternus et naturalis æterni Patris Filius g: Nos autem propter eum, ex gratia, à Patre adoptati sumus h.

Tim. 2.12.

Rom. 6.12.13.

Apoc. 1.6.

f 1 Tim. 1.18.19.

34 Qua de causa appellas eum Dominum nostrum?

g Ioh. 1.14.18.

Heb. 1.

Quia corpus et animam nostram à peccatis, non auro, nec argento, sed pretioso suo sanguine redimens, et ab omni potestate Diaboli liberans, nos sibi proprios vindicauit i.

h Rom. 8.15.

Ep. 1.6.

i 1 Pet. 1.18.19.

DOMINICA XIV.

o 2.9.

35 Quid credis cum dicis. Conceptus est per Spiritum sanctum, natus ex Maria virgine?

1 Cor. 6.20.

o 7.23.

Quod.

a *Ioh. 11. & 17. 5**Rom. 1. 4.*b *Rom. 9. 5.*c *Ioh. 5. 14.**Gal. 4. 4.*d *Mat. 1. 18. 20.**Luc. 1. 38.*e *Psal. 132. 11.**Rom. 1. 3.*f *Phil. 2. 7.*g *Heb. 4. 15.*& *7. 26.*h *Heb. 2. 16, 17.*i *Psal. 32. 1.*x *Cor. 1. 30.*k *1 Pet. 2. 24.*& *3. 18.**Esa. 53. 12.*l *1 Ioh. 2. 3.*& *4. 10.**Rom. 3. 26.*m *Luc. 23. 13.**14, 15.**Ioh. 19. 4.**Act. 3. 14.*n *Psal. 69. 5.**Esa. 53. 4. & 5.**2 Cor. 5. 21.**Gal. 3. 13. 14.*

Quod ipse Filius Dei, qui est a, & permanet verus ac aternus Deus b, naturam vere humanam ex carne & sanguine virginis Mariæ c, operatione Spiritus sancti assumpsit d, ut simul sit verum semen Dauidis e, fratribus suis per omnia similis f, excepto peccato g.

36 *Quem fructum percipis ex sancta conceptione & natiuitate Christi?*

Quod is noster sit Mediator h, & sua innocentia, ac perfecta sanctitate, mea peccata, in quibus conceptus sum, regat, ne in conspectum Dei veniant i.

DOMINICA XV.

37 *Quid credis, cum dicis: Passus est*

Eum toto quidem vitæ suæ tempore, quo in terris egit, præcipue vero in eius extremo, iram Dei aduersus peccatum vniuersi generis humani, corpore & anima sustinuisse k, ut sua passione tanquam unico sacrificio propitiatorio l, corpus & animam nostram ab æterna damnatione liberaret, & nobis gratiam Dei, iustitiam et vitam æternam acquireret.

38 *Quid causæ fuit cur sub iudice politico pateretur?*

Vt innocens coram iudice politico damnatus m, nos à seверо Dei iudicio, quod omnes manebat, eximeret n.

39 *Est vero quiddam amplius, quod affixus*

fixus
effectusSa
certu
incun
cruci40
tem vProp
nullo
tuit f41
Vt

tuum

42
petierM
stis t
trans43
sacrifiQ
ster h

verim

pidita

in no

am gr

44
Vt

his te

fixus sit cruci, quam si alio genere mortis effectus esset?

Sane amplius. Ex hac enim re sum certus, eum maledictionem, quæ mihi incumbibat, in se recepisse: nam mors crucis à Deo erat maledicta a.

a Deut. 21. 23.

DOMINICA XVI.

Gal. 3. 13.

40 Cur necesse fuit, ut Christus ad mortem usque se demitteret?

Propterea quod iustitiæ et veritati Dei b, b Gen. 2. 17. nullo alio pacto pro nostris peccatis potuit satisfieri, quâ ipsa morte Filii Dei c.

c Heb. 2. 9.

41 Quare etiam sepultus est?

14 & 15.

Vt eo testatum faceret, se vere mortuum esse d.

Phil. 2. 8.

d Act. 13. 29.

42 At cum Christus pro nobis mortem optetierit, cur nobis quoque est moriendum?

Mat. 25. 60.

Luc. 23. 53.

Mors nostra non est pro peccatis nostris satisfactio, sed peccati abolitio, et transitus in vitam æternam e.

Io. 19. 38.

Act. 13. 29.

e Ioh. 5. 24.

43 Quid præterea capimus commodi ex sacrificio & morte Christi?

Phil. 1. 23.

Rom. 5. 24.

Quod virtute eius mortis vetus noster homo vna cum eo crucifigitur, interimitur, ac sepelitur f, ne prauæ cupiditates et desideria carnis posthac in nobis regnēt g, sed nos ipsos ei hostiam gratitudinis offeramus h.

f Rom. 6. 6. 7. 8.

11, 12. & 12. 1.

Coloss. 2.

g Rom. 6. 12.

h Rom. 12. 1.

44 Cur additur, Descendit ad inferna?

Vt in summis doloribus et grauissimis tentationibus, nos consolatione hac susten-

sustena-

sustinentem, quod Dominus meus Iesus
Christus in enarrabilibus animi sui an-
gustiis, cruciatibus & terroribus in
quos cum ante, tum maxime in cruce
pendens, fuerat demersus, me ab an-
gustiis & cruciatibus inferni liberauit.

DOMINICA XVII.

45 Quid nobis prodest resurrectio
Christi?

Primum, sua resurrectione mortem
deuicit, ut nos posset eius iustitiam quam
nobis sua morte pepererat participes
facere b. Deinde, nos iam quoque eius
potentia ad nouam vitam excitauit:
c. Postremo, resurrectio capitis nostri
Christi, nobis gloriosæ resurrectionis
nostræ pignus est d

46 Quomodo intelligis illud, Ascendit
ad cælos?

Quod aspicientibus discipulis, Chri-
stus de terra in cælum sublatus est e, &
que etiamnum nostra causa ibidem est f,
& erit, donec redeat ad iudicandum
uiuos, et mortuos g.

47 An ergo Christus non est nobis cum
usque ad finem mundi, quemadmodum
promisit?

Christus est verus Deus & verus ho-
mo h: itaque secundum naturam huma-
nam, in non est in terra i: At secun-
dum diuinitatem suam, maiestatem

a Esa 53. 10.

Mat. 27. 46.

b 1 Cor. 15.

16. 54. 55.

Rom. 4. 25.

1 Pet. 1. 3. 21.

c Rom. 6. 4.

Col. 3. 3.

Ephes. 2. 5.

d 1 Cor. 15. 12.

Rom. 8. 11.

e 1 Pet. 1. 9.

Marc. 16. 20.

Luc. 24. 5.

f Heb. 14. 24.

g 7. 25.

h 9. 11.

Rom. 8. 34.

Ephes. 4. 10.

Col. 3. 1.

i Et. 1. 11.

Mat. 24. 30.

k Mat. 28. 20.

l Mat. 26. 11.

Io. 16. 28.

m 17. 11.

n Act. 3. 21.

grati
rem

48
Christi

MM
Mi

me
ve

co
vun

per
P

49
Christi

Pri
ro no

arner
co ran

mur, se
nos su

rio, qu
pignori

non te
ipse est

50 C
Dei?

Quia
n le it

et h, p
mar. i.

gra

gratiam, & Spiritum, nullo vnquam a Ioh. 14. 17.
tempore à nobis abest a. & 16. 13.

48 An vero isto pacto due naturæ in Mat 28.

Christo non diuelluntur, si non sit natura Eph 4. 8. 12.

humana ubicunque est diuina? Aug si tract. in

Minime: Nam cum diuinitas com- Joh. n. o.

memendi non queat, & omni loco præ- b Act 7. 49.

vesit b: necessario consequitur, esse & 17. 28.

ecquidem extra naturam humanam, Ier 23. 14.

vn assumptis, sed nihilominus tamen c Col 2. 9.

pñ eadem, eique personaliter vni- Ioh 3. 13.

permanere c. & 11. 5.

DOMINICA XVIII. Mat 28. 6.

49 Quem fructum nobis adfert ascensio d Ioh 2. 12.

Christi in celum? Rom. 8. 34.

Primum quod in cælo apud Patrem e Ioh. 4. 2.

pro nobis intercedit d. Deinde, quod & 20. 7.

carnem nostram in cælo habemus, vt Eph. 2. 6.

eo tanquam certo pignore confi- f Ioh. 4. 16.

mur, fore, vt ipse qui caput nostrum est, & 16. 7.

nos sua membra ad se extollat e. Ier Act. 2. 2.

ritio, quod nobis suum Spiritum mutui 1 Cor 1. 22.

pignoris loco mittit f, cuius efficacia, 2 Cor. 5. 5.

non terrena, sed superna qærimus, vbi g Colo. 3. 1.

ipse est ad dexteram Dei sedens g. Philip 3. 14.

50 Cur additur, Sedet ad dexteram & 20.

Dei? h Eph 1. 20, 21.

Quia Christus ideo in cælum ascendit, 22, 23 & 5. 23.

vt se ibi caput sue Ecclesie declara- Col. 1. 18.

ret h, per quod Pater omnia guber- 1 Mat 28. 18.

mat. Ioh. 5. 22, 23.

51 Quem

DOMINICA XIX.

51 *Quid nobis prodest hæc gloria nostri capitis Christi?*

Primum, quod per Spiritum sanctum in nos sua membra, coelestia dona effundit *a*. Deinde, quod nos sua potentia contra omnes hostes protegit defendit *b*.

52 *Quid te consolatur reditus Christi ad iudicandum vivos & mortuos?*

Quod in omnibus miseriis & persecutionibus, erecto capite, eundem lum qui se prius pro me iudicio Dei stetit, & maledictionem omnem à me abstulit, iudicem è cælo expecto *c*, qui omnes suos & meos hostes in æternas pœnas abjiciat *d*: me vero cum omnibus electis ad se in coelestia gaudia, & sempiternam gloriam traducat *e*.

De Spiritu sancto.

DOMINICA XX.

53 *Quid credis de Spiritu sancto?*

Primum, quod sit verus & coæternus Deus, cum æterno Patre & Filio *f*. Deinde, quod mihi quoque datus sit *g*, ut me per veram fidem Christi & omnium eius beneficiorum participem faciat *h*, me consoletur, & mecum in æternum maneat *i*.

a Eph. 14. 10.

b Psal. 2. 9.

c 110. 1. 2.

d Job. 10. 28. 29.

e Eph. 4. 8.

c Luc. 21. 28.

Rom. 8. 23. 33.

Phil. 3. 20.

Tit. 2. 13.

d 2 Thes. 1. 6. 7.

1 Thes. 4. 16.

Mat. 25. 41.

e *Mat.* 25. 34.

f *Gen.* 1. 2.

Esa. 48. 16.

1 *Cor.* 3. 16.

g 6. 19.

Act. 5. 3. 4.

g *Mat.* 28. 19.

2 *Cor.* 1. 21. 22.

h *Gal.* 3. 14.

i *Act.* 9. 31.

1 *Pet.* 1. 2.

1 *Cor.* 6. 17.

DOMINICA XXI.

54 *Quid credis de sancta et catholica Christi Ecclesia?* a *Iob. 10. 11.* b *Psal. 71. 18.* c *I Cor. 11. 26.*

Credo filium Dei *a*, ab initio mundi c *Gen. 26. 4.* ad finem usque *b*, sibi ex vniuerso genere humano *c*, cœtum ad vitam æternam electum *d*, per Spiritum suum et *e* *1. 2. 13.* verbum *e*, in vera fide consentientem *f* *1. Pet. 1. 20.* colligere, tueri ac seruare *g*: meque vivum eius cœtus membrum esse *h*, et perpetuo mansurum *i*. *10. 14. 17.*

55 *Quid sibi vult communio Sanctorum?* *Eph. 5. 26.*

Primum, quod vniuersi et singuli *f* *Act. 2. 46.* credentes, Christi et omnium eius bonorum tanquam ipsius membra communionem habeant *k*. Deinde, quod *l* *Iob. 10. 28, 29, 30* singuli, quæ acceperunt dona in commune commodum et vniuersorum salutem prompte et alacriter conferre debeant *l*. *1. Iob. 2. 19.* *1. Cor. 1. 8, 9.*

56 *Quid credis de remissione peccatorum?* *Rom. 8. 35, 36, 37*

Deum propter satisfactionem Christi *k* *1. Iob. 1. 3.* *Rom. 8. 32.* *1. Cor. 12. 12,* *13. 21.* *1. Cor. 6. 17.* *1. Cor. 13. 5.* *Phil. 2. 4, 5, 6:* *1. Iob. 2. 2.* *2. Cor. 5. 19. 21.* *n Jer 31. 34.* *Psal. 103. 3. 10. 12.* *Rom. 7. 14, 25.* *Rom. 8. 1, 2, 3.* *o Iob. 3. 18.*

B

57 *Quid*

DOMINICA XXII.

57 *Quid te consolatur resurrectio carnis?*

Quod non tantum anima mea, postquam è corpore excesserit, è vestigio ad Christum suum caput assumetur a: verum quod hæc quoque caro mea, potentia Christi excitata, rursus animæ meæ vnietur, et glorioso corpori Christi conformabitur b.

58 *Quam consolationem capis ex articulo de vita æterna?*

Quod, quoniam in præsentia vitæ æternæ incipia in meo corde persentisco, futurum sit, vt post hanc vitam plena perfectaque beatitudine potiar, in qua Deum in æternum celebrem: quam quidem beatitudinem nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec vllus homo cogitatione comprehendit d.

DOMINICA XXIII.

59 *At cum hæc omnia credis, quid utilitatis inde ad te redit?*

Quod in Christo iustus sum coram Deo, & hæres vitæ æternæ e.

60 *Quomodo iustus es coram Deo?*

Sola fide in Iesum Christum f, adeo vt licet me mea conscientia accuset, quod aduersus omnia mandata Dei grauiter peccauerim, nec vllum eorum seruauerim g, adhæc etiamnum ad omne malum propensus sim h: nihilominus

a *Luc. 23. 43.*b *Phil. 1. 23.*b *1 Cor. 15. 52.*

54.

c *Iob. 19. 25. 26.*d *1 Iob. 3. 2.*e *2 Cor. 5. 2, 3.*d *1 Cor. 2. 9.*f *Ioh. 17. 3.*e *Hab. 2. 4.*f *Rom. 1. 17.*g *Iob. 3. 36.*h *Rom. 3. 21, 22.*i *5. 1. 2.*j *Gal. 2. 16.*k *Eph. 2. 8, 9.*l *Phil. 3. 9.*m *Rom. 3. 9, & c.*n *Rom. 7. 23.*

minus tamen (modo hæc beneficia vera animi fiducia amplectar *a*) sine vlllo *a Rom. 3. 24.*
 meo merito *b*, ex mera Dei misericordia *c*, mihi perfecta satisfactio *d*, iustitia *b Tit. 3. 5.*
 et sanctitas Christi *e* imputetur ac donetur *f*, perinde ac si nec vllum ipse *Dent. 9. 10.*
 peccatum admissem, nec vlla mihi labe inhaereret : imo vero quasi eam *Ezec. 36. 22.*
 obedientiam, quam pro me Christus *c Rom. 3. 24.*
 præstitit, ipse perfecte præstitissem *Eph. 2. 8.*
d 1 Iob 2. 2.
e 1 Iob 2. 1.
f Rom 4. 4. 5.
 61 Cur sola fide te iustum esse affirmas? *2 Cor. 5. 19.*
 Non quod dignitate meæ fidei Deo placeam : sed quod sola satisfactio, iustitia et sanctitas Christi, mea iustitia sit *g 2 Cor. 5. 21.*
 coram Deo *h* : Ego vero eam non alia *Rom. 3. 22.*
 ratione, quam fide amplecti, et mihi applicare queam *i.* *Iob. 3. 18.*
h 1 Cor. 1. 30.
g 2. 2.
i 1 Iob. 5. 10.

DOMINICA XXIV.

62 Cur nostrâ bona opera non possunt esse iustitia, vel pars aliqua iustitiæ corâ Deo?

Propterea quod oporteat eam iustitiam, quæ in iudicio Dei consistat, perfecte absolutam esse, et omni ex parte diuinæ legi congruentem *k* : Nostra *k Gal. 3. 10.*
 vero etiam præstantissima quæque opera *Dent. 27. 26.*
 in hac vita sint imperfecta, atque adeo peccatis inquinata *l.* *1 Esa. 64. 6.*

63 Quomodo bona opera nostra nihil promerentur, cum Deus et in presenti, et in futura vita mercedem pro his se daturum promittat?

B2   Merces

Merces ea non datur ex merito, sed ex gratia a.

a Luc. 17. 10.

64 An autem hæc doctrina non reddit homines securos et profanos?

Non: neque enim fieri potest, quin ij qui Christo per fidem insiti sunt, fructus proferant gratitudinis b.

b Mat. 7. 18.

Ioh. 15. 5.

De Sacramentis.

DOMINICA XXV.

65 Quoniam igitur sola fides nos Christi atque omnium eius beneficiorum participes facit: unde hæc fides proficitur?

c Eph. 2. 8.

& 23.

Ioh. 8. 5.

Phil. 1. 29.

d Mat. 28. 19. 20

1 Pet. 1. 22, 23.

A Spiritu sancto c, qui eam per prædicationem Euangelii in nostris cordibus accendit, & per vsum Sacramentorum confirmat d.

66 Quid sunt Sacramenta?

e Gen. 17. 11.

Rom. 4. 11.

Deut. 30. 6.

Leuit. 6. 25.

Heb. 9. 7, 8, 9. 24

Ezec. 20. 12.

1 Sam. 17. 36.

Esa. 6. 6, 7.

& 54. 9.

Sunt sacra & in oculos incurrentia signa ac sigilla, ob eam causam à Deo instituta, ut per ea nobis promissionem Euangelii magis declaret & obfignet: quod scilicet non vniuersis tantum, verum etiam singulis credentibus propter vnicum illud Christi sacrificium in cruce peractum, gratis donet remissionem peccatorum, & vitam æternam e.

67 Num utraque igitur, et verbum et Sacramenta eo spectant, ut fidem nostram ad sacrificium Christi in cruce peractum tanquam

tanquam ad unicum nostræ salutis fundamentum deducant?

Ita est. Nam Spiritus sanctus docet Euangelio, & confirmat Sacramentis, omnem nostram salutem positam esse in unico sacrificio Christi, pro nobis in cruce oblato a,

a Rom 6.3.

68 Quot Sacramenta instituit Christus in nouo fœdere?

Gal 3.27.

Duo; Baptismum, & sacram Cœnam.

De Baptismo.

DOMINICA XXVI.

69 Qua ratione in Baptismo admoneris et confirmaris, te unici illius sacrificii Christi participem esse?

Quod Christus æternum aquæ lauarum mandauit b, addita hac promissione b Mat. 28.13. ne c, me non minus certo, ipsius sanguine & Spiritu à sordibus animæ, hoc est, c Mat. 3.11. ab omnibus meis peccatis lauari: quam Mar. 16.16. aqua extrinsecus ablutus sum d, qua Rom 6.3. sordes corporis expurgari solent. d Mar. 1.3.

70 Quid est sanguine, et Spiritu Christi ablui?

Luc 3.3.

c Heb. 12.24.

Est accipere à Deo remissionem peccatorum gratis, propter sanguinem Christi, quem is pro nobis in suo sacrificio in cruce profudit e: Deinde etiam per Spiritum sanctum renouari, & Eze. 36.25.

a *Iob. 1. 33.*

& *3. 5.*

1 Cor. 6. 11.

& *12. 13.*

Rom. 6. 4.

Col. 2. 12.

b *Mat. 28. 19.*

c *Mar. 16. 16.*

d *Tit. 3. 5.*

e *Act. 22. 16.*

f *Mat. 3. 11.*

1 Pet. 3. 21.

Eph. 5. 26.

g *1 Iob. 1. 7.*

1 Cor. 6. 12.

ipso sanctificante membrum Christi fieri, quo magis ac magis peccatis moriamur, et sancte inculpateq; viuam⁹ a.

71 Vbi promisit Christus, se nos tam certo sanguine et Spiritu suo ablaturum, quam aqua Baptismi abluti sumus?

In institutione Baptismi, cuius hæc sunt verba: *Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*^b: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, seruabitur: qui non crediderit, condemnabitur*^c. Hæc promissio repetitur, cum Scriptura Baptismum nominat lauacrum regenerationis^d, & ablutionem peccatorum^e.

DOMINICA XXVII.

72 Estne ergo externus Baptismus aqua ipsa peccatorum ablutio?

Non est f: Nam solus sanguis Iesu Christi purgat nos ab omni peccato g.

73 Cur ergo Spiritus sanctus Baptismum appellat lauacrum regenerationis, et ablutionem peccatorum?

Deus non sine graui causa sic loquitur, videlicet non solum vt nos doceat, quemadmodum sordes corporis aqua

pur-

purgantur, sic peccata nostra sanguine
et Spiritu Christi expiari a : verum a *Apoc. I. 5.*
multo magis, vt nobis hoc diuino sym- & 7. 14.
bolo ac pignore certum faciat, nos non i *Cer. 6. 11.*
minus vere à peccatis nostris interna
lotione ablui, quam externe et visibili
aqua abluti sumus b.

74 *Suntne etiam infantes baptizandi?* b *Mar. 16. 16.*
Gal. 3. 17. 18.

Omnino: Nam cum æque ac adulti
ad fœdus et Ecclesiam Dei pertineant c, c *Gen. 17. 7.*
cumque eis per sanguinem Christi re-
missio peccatorum d, et Spiritus sanctus d *Mat. 19. 14.*
fidei effector, non minus quam adultis
promittatur e : per Baptismum Eccle- e *Luc. 1. 14, 15.*
siæ Dei inferendi sunt, et ab infidelium *Psal 22. 21.*
liberis discernendi f, itidem vt in veteri *Isa. 44. 1, 2, 3.*
fœdere per circumcisionem fiebat g, cui *Act. 4. 39.*
in nouo fœdere substitutus est Bap- f *Act. 10. 47.*
tismus h. g *Gen. 17. 14.*
h *Col. 2. 11.*

12. 13.

De Cæna Domini.

DOMINICA XXVIII.

75 *Qua ratione in cæna Domini admo-* i *Mat. 26. 26,*
neris et confirmaris, te unici illius sacri- 27, 28.
ficii Christi in cruce oblatis, atque omnium *Mar. 14. 22, 23,*
eius bonorum participem esse? 24. *Luc. 22.*

Quod Christus me atque omnes fi- 19. 20.
deles de hoc fracto pane edere, et de i *Cor. 10. 16, 17.*
poculo distributo bibere iussit, in sui & 11. 23, 24, 25.
memoriam, addita hac promissione i : & 12. 13.

B 4

Primum,

Primum, corpus suum non minus certo pro me in cruce oblatum ac fractum, & sanguinem suum pro me fustum esse; quam oculis cerno, panem Domini mihi frangi, & poculum mihi communicari. Deinde, animam meam non minus certo ipsius corpore, quod pro nobis crucifixum, & sanguine, qui pro nobis fustus est, ad vitam æternam ab ipso pasci: quam panem & vinum, symbola corporis & sanguinis Domini è manu ministri accepta, ore corporis percipio.

a Ioh. 6. 35. 40. 76 Quid est crucifixum corpus Christi edere, & fustum eius sanguinem bibere?

47. 48. 50. 51.

53. 54.

b Ioh. 6. 55. 56.

c Act. 3. 21.

Act. 1. 9.

2 Cor. 11. 26.

d Eph. 5. 29,

30, 32.

1 Cor. 6. 15, 17, 19

1 Ioh. 3. 24.

e 4. 13.

Eph. 3. 17.

c Ioh. 14. 23.

Ioh. 6. 56, 57, 58.

e 15. 1, 3, 3, 4,

5, 6.

Eph. 4. 15, 16.

Est non tantum totam passionem & mortem Christi, certa animi fiducia amplecti, ac per id remissionem peccatorum & vitam æternam adipisci: sed etiam per Spiritum sanctum, qui simul in Christo & in nobis habitat, ita sacrosancto eius corpori magis ac magis uni-

ri b, vt quamuis ipse in coelo c, nos vero i n terra simus, nihilominus tamen caro simus de carne eius, & os de ossibus eius d: Vtque omnia corporis membra ab vna anima, sic nos vno eodemq; Spiritu viuificemur & gubernemur e.

77 Quo loco promissit Christus, se credentibus tam certo corpus et sanguinem suum sic edendum & bibendum daturum.

quàm fractum hunc panem edunt, & poculum hoc bibunt ?

In institutione cana, cui⁹ hæc sūt verba a :

Dominus noster Iesus Christus, a 1 Cor. 11. 3.

ea nocte qua proditus est, accepit &c.

panem : & gratijs actis, fregit ac

dixit: Accipite, hoc est corpus me-

um, quod pro vobis frangitur : &c.

Mat. 26. 26. &c.
Mar. 14. 22. &c.
Luc. 22. 19. &c.
Heb. 9. 20.

hoc facite in mei recordationem.

Idem & poculum, postquam cœ-

nassent, dicens : Hoc poculum est

novum fœdus per meum sangui-

nem ; Hoc facite, quotiescunque

biberitis in mei recordationem.

Quotiescunque enim ederitis pa-

nem hunc, & poculum hoc biberi-

tis, mortem Domini annunciate,

donec venerit. Hæc promissio à

Paulo repetitur, cum inquit :

Poculum gratiarum actionis, quo

gratias agimus, nonne communio

est sanguinis Christi ? Panis quē

frangimus, nonne communio est

corporis Christi ? quoniam unus

panis, unū corpus multisum⁹ b. Nā b 1 Cor. 10 :

omnes unū panis participes sumus. 16, 17.

78 Num ergo panis et vinum sunt ipsi corpus et sanguis Christi?

Nequaquam: Verum, ut aqua baptis-
mi in sanguinem Christi non conuer-
titur, nec est ipsa peccatorum ablutio,
sed symbolum tantum ac pignus earum
rerum, quæ nobis in Baptismo obfi-
gnantur: ita nec panis cœnæ Domini-
cæ, est ipsum corpus Christi *a*: quan-
quam pro ratione Sacramentorum, &
vilitata Spiritui sancto de his loquendi
forma *b*, panis, Christi corpus appella-
tur.

79 Cur ergo Christus panem appellat su-
um corpus, calicem vero suum sanguinem,
seu novum fœdus per suum sanguinem:
Paulus item panem & vinum communio-
nem corporis & sanguinis Christi?

Christus non sine gravi causa sic lo-
quitur: videlicet, non solum ut nos do-
ceat, quemadmodum panis et vinum
corporis vitam sustentant; sic etiam
crucifixum suum corpus et effusum suum
sanguinem, vere esse animæ nostræ ali-
mentum ac potum, quo ad vitam æternam
nutriatur *c*; Verum multo magis, ut hoc
visibili signo ac pignore nobis certum
faciat, nos non minus vere corporis &
sanguinis sui per operationem Spiritus
sancti, participes esse, quam sacra illa
symbola, in eius memoriam, ore corpo-

a Mat. 16. 29.

Mat. 14. 24.

1 Cor. 10. 16, 17.

1 Cor. 11. 26,

27, 28.

b Gen. 17. 10.

14. 19.

Exod. 12. 27.

43. 58. & 13. 9.

Act. 7. 8.

Exod. 24. 8.

& 26. 39.

Levit. 16. 10.

& 7. 11.

Esa. 6. 6, 7.

Act. 22. 16.

Tit. 3. 6.

1 Pet. 3. 21.

1 Cor. 10. 1, 2,

3, 4.

c Job. 6. 51, 55.

ris percipimus *a*, Tum etiam, quod *a* 1 Cor. 10.
eius passio & obedientia, tam certo no-
stra sit, quam si ipsimet pro nostris pec-
catis pœnas dedissemus, et Deo satis-
fecissemus.

DOMINICA XXX.

80 Quid interest inter cœnam Domini, *b* Heb. 7. 26, 27
et Missam Papisicam? *c* 9. 12. 26, 27,

Cœna Domini nobis testatur, nos 28. *c* 10. 10.
perfectam remissionem omnium no- 12. 14. *Iob*. 19. 30
strorum peccatorum habere, propter *Mat*. 26. 28.
vnicum illud Christi sacrificium quod *Luc*. 22. 19, 20.
ipsemet semel in cruce peregit *b*: Tum *c* 1 Cor. 6. 17.
etiam nos per Spiritum sanctum inseri *c* 10. 16.
Christo *c*, qui iam secundum naturam *c* 12. 13.
suam humanam, tantum in cœlis est ad *d* Heb. 13.
dexteram Patris *d*, ibique vult à nobis *c* 8. 1.
adorari *c*. *c* *Ioh* 4. 21,

In Missa autem negatur, viuos et 22, 23. *c* 20. 17.
mortuos habere remissionem peccato- *Luc*. 24. 52.
rum propter vnicam Christi passionem *Act*. 7. 55, 56.
nisi etiamnum quotidie Christus pro *Colos*. 3. 1.
ipsis à Sacrificulis offeratur: Tum etiã *Phil*. 3. 20.
docetur Christum corporaliter sub spe- 1 *Thes*. 1. 10.
ciebus Panis et Vini esse, idque in il- *f* In Canone
lis adorandum esse *f*. Atque ita ipsum *Missæ*.
Missæ fundamentum, nihil aliud est, *Item de con-*
quam abnegatio vnici illius sacrificii *secl. dist.* 2.
et passionis Iesu Christi *g*, et execran- *g* Heb. 9. *c* 10.
da idololatria.

81 *Quibus accedendum est ad mensam Domini?*

Tantum iis, qui verè dolent, se suis peccatis Deum offendisse: confidunt autem sibi ea propter Christum remissa esse; & quas reliquas habent infirmitates, eas passione & morte illius obtetas esse, quique desiderant magis ac magis in fide & integritate vitæ proficere. Hypocritæ autem, & qui non verè resipiscunt, damnationem sibi edunt & bibunt.

a 1 Cor. 10. 21.

b 11. 28. & c.

82 *Suntne illi etiam ad hanc cœnam admittendi, qui confessione & vita se infideles & impios esse declarant?*

Nequaquam. Nam eo pacto fœdus Dei profanatur, & ira Dei in universum cœtum concitatur. Quocirca Ecclesia, ex præscripto Christi & Apostolorum, hos, clauibus regni cœlorum vincti à Cœna arcere debet, quoad resipuerint, & mores mutauerint.

b 1 Cor. 11. 20, 34

Esai. 1. 11. & 66. 3

Ier. 7. 21.

Psal. 50. 16.

DOMINICA XXXI.

83 *Quid sunt claves regni cœlorum? Prædicatio Euangelii, & Ecclesiastica disciplina: quibus, oculum creditibus aperitur: infidelibus autem clauditur.*

c Mat. 16. 19.

d 18. 18.

84 *Quo pacto aperitur & clauditur regnum cœlorum prædicatione Euangelii?*

Cum ex mandato Christi credenti

bus vniuersis & singulis, publice annuntiatur, omnia peccata ipsis diuinitus propter meritum Christi condonari, quoties promissionem Euangelii vera fide amplectuntur: Contrà vero omnibus infidelibus & hypocritis denuntiatur, tantisper ipsis iram Dei & æternam condemnationem incumbere, dum in suis sceleribus perseverant a: a *Ioh. 20. 27.*, secundum quod Euangelii testimoni- *22, 23.* um, Deus tam in præsentì, quam in *Mat. 16. 10.* futura vita iudicaturus est.

85 *Quo pacto clauditur & aperitur regnum cælorum per disciplinam Ecclesiasticam?*

Cum ex mandato Christi, ij qui nomine quidem sunt Christiani, verum doctrina aut vita se ostendunt à Christo alienos b, postquam aliquoties frat- *b Rom. 12. 7, 8.* terne admoniti, ab erroribus aut flagitiis discedere nolunt, Ecclesiæ indicantur, aut iis, qui ab Ecclesia ad eam rem *1 Cor. 12. 28.* sunt constituti. Ac si ne horum quidem *1 Tim. 5. 17.* admonitioni pareant: ab iisdem interdictione sacramentorum, ex cœtu Ec- *1 Cor. 5. 4.* clesiæ, & ab ipso Deo, ex regno Christi excluduntur: ac rursus, si emendationem profiteantur, & re ipsa declar- *2 Cor. 2. 6.* ent: tanquam Christi & Ecclesiæ *c Mat. 18. 15,* membra recipiuntur c. *16, 17, 18.* *1 Cor. 5. 3.* *2 Thes 3. 14, 15.* *2 Iob. 2. 10, 11.* *2 Cor. 2. 6, 7,* *10, 11.*

TERTIA PARS.

De Gratitude.

DOMINICA XXXII.

Quæst. 86.

Cum ab omnibus peccatis & miseriis, sine ullo nostro merito, sola Dei misericordia propter Christum liberati simus, quod est cur bona opera faciamus?

Quia postquam nos Christus suo sanguine redimit, renouat nos quoque suo Spiritu ad imaginem sui, ut tantis beneficiis affecti, in omni vita nos erga Deum gratos declaremus *a*, & ipse per nos celebretur *b*. Deinde, ut nos quoque ex fructibus, de sua quisque fide certi sumus *c*. Postremo, ut vitæ nostræ integritate alios Christo lucrificiamus *d*.

87 Non possunt igitur illi seruari, qui ingrati, & in peccatis secure persistentes, à sua prauitate ad Deum non conuertuntur?

Nulla modo. Nam, ut Scriptura testatur, nec impudici, nec idololatæ, nec adulteri, nec fures, nec auari, nec ebriosi, nec conuiuiatores, nec raptores, hæreditatem regni Dei consequen-

- a* Rom. 6. 13.
 & 12. 1, 2.
 1 Pet. 2. 5, 9, 10.
 1 Cor. 6. 20.
b Mat. 5. 16.
 1 Pet. 2. 12.
c 2 Pet. 1. 10.
 Mat. 7. 17.
 Gal. 5. 6, 22.
d 1 Pet. 3. 1, 2.
 Rom. 14. 19.

e 1 Cor. 6. 9, 10. tur *e*.

Eph. 5. 5, 6.

1 Ioh. 3. 14, 15.

DOMINICA XXXIII.

88 Quibus partibus constat conuersio homi-

homi.

hominis ad Deum?

Mortificatione veteris a, & viuifica-
tione noui hominis.

a Rom. 6. 4, 5, 6.

Eph. 4. 22, 23, 24.

89 Quid est mortificatio veteris homi-
nis?

Col. 3. 5, 6, 8, 9, 10.

1 Cor. 5. 7.

Vere & ex animo dolere, quod pec-
catis tuis Deum offenderis, eaque ma-
gis ac magis odisse & fugere b.

2 Cor. 7. 11.

b Rom. 8. 13.

Ioel. 2. 13.

90 Quid est viuificatio noui hominis.

Ose. 5. 15, & 6. 1.

Vera lætitia in Deo per Christum c, et
serium ac promptum studium instituen-
di vitam ex voluntate Dei, omniaque
bona opera exercendi d.

c Rom. 5. 1.

& 14. 17.

Esa. 57. 15.

d Rom. 6. 10, 11.

91 Quæ sunt bona opera?

Gal. 2. 20.

Tantum ea, quæ ex vera fide e, se-
cundum legem Dei fiunt f, & ad eius
solius gloriam referuntur g: Non ea
autem, quæ à nobis opinione recte con-
ficta, aut ab hominibus tradita sunt h.

e Rom. 14. 29.

f 1 Sam. 15. 22.

Eph. 2. 10.

& 6. 17.

g 1 Cor. 10. 31.

h Deut. 12. 32.

92 Quæ est lex Dei?

Loquutus est Deus omnia ver-
ba hæc i.

Exec. 20. 18, 19.

Esa. 29. 13.

Mat. 15. 9.

i Exod. 20.

Primum Præceptum.

Ego sum Dominus Deus tuus,
qui eduxi te ex Aegypto, domo
seruitutis; Non habebis Deos alie-
nos in conspectu meo.

Deut. 5. 6.

2. Ne sculpas tibi simulacrum,
nec ullam imaginem effingas cor-

rum

rum, quæ aut supra sunt in cælo,
aut infra in terra, aut in aquis
sub terra: neque incurves te illis,
neque colas ea, Ego enim sum Do-
minus, Deus tuus fortis, zelotes,
vindicans peccata patrum in filiis,
idque in tertia & quarta progenie
eorum qui oderunt me: & miseri-
cordia utens in millesimam eorum,
qui diligunt me, & observant præ-
cepta mea.

3. Ne usurpes nomen Domini
Dei tui temere. Neque enim Do-
minus dimittet eum inopunitum,
qui nomen eius vane usurpaverit.

4. Memento ut diem Sabba-
thi sanctifices. Sex diebus opera-
beris, & facies omne opus tuum,
At septimo die Sabbathum erit
Domino Deo tuo. Nec facies ul-
lum opus, nec tu, nec filius tuus,
nec filia tua, nec servus tuus, nec
ancilla tua, nec iumentum tuum,
nec advena, qui est intra portas
tuas. Nam sex diebus fecit Deus
cælum

cælum, terram, mare, & quæcun-
que in iis sunt, & requieuit die
septimo, ideoq; benedixit dici Sab-
bathi, & sanctificauit eum.

5. Honora patrem tuum &
matrem tuam, ut diu viuas in ter-
ra, quam tibi Dominus Deus tu-
us daturus est.

6. Non occides.

7. Non committes adulterium.

8. Non furaberis.

9. Non dices contra proximum
tuum falsum testimonium.

10. Non concupisces domum pro-
ximi tui, nec concupisces uxorem
proximi tui, nec seruum eius, nec
ancillam, nec bouem, nec asinum,
nec quicquam eorum, quæ sunt
proximi tui.

DOMINICA XXXIV.

93 Quomodo diuiduntur hæc præ-
cepta?

In duas tabulas a, quarum prior qua- a Exod. 34.28.
tuor præceptis tradit, quo pacto nos Dent.4.13.
erga Deum geramus: posterior, sex & 10.3,4
præceptis, quæ officia proximo debea- b Mat.22.37,
mus b.

38,39.

94 Quid

a 1 Cor. 6.9. 10.

Et 10.7.14.

b Lev. 19.31.

Deut. 18.11.

c Mat. 4.10.

Apoc. 19.10.

Et 22.8.9.

d Iob. 17.3.

e Ier. 17.5.

f 1 Pet. 5.5.6.

g Heb. 10.36.

Col. 1.11.

Rom. 5.3,4.

1 Cor. 10.10.

Phil. 2.14.

h Psal. 104.27,

28,29,30.

Esa. 45.7.

Iac. 1.17.

i Deut. 6.5.

Mat. 22.37.

k Deut. 6.2.

Psal. 111.10.

Prou. 1.7.

Et 9.10.

Mat. 10.28.

l Mat. 4.10.

Deut. 10.20.

m Mar. 1.29,30. Et 10.37. Act. 5.29. n Eph. 5.5. 1 Pe.

ral. 16.26. Phil. 3.19. Gal. 4.8. Eph. 2.12. 1 Iob. 2.23. 2 Iob.

1.9. Job. 5.23. o Deut. 4.11. Esa. 40.18. p 1 Sam. 15.23.

94 Quid postulat Deus in primo precepto?

Vt, quam mihi chara est salus animarum, tam studiose vitem et fugiam omnem idololatriam a, magiam, incantationem, superstitionem b, inuocationem sanctorum, aut ceterarum creaturarum c: vnicum autem et verum Deum recte agnoscam d, ipsi soli fidam e, summa humilitate f & patientia me illi subiciam g, ab eo solo omnia bona expectem h, denique intimo cordis affectu ipsum amem i, reuerer k, venerer l, adeo ut omnibus potius creaturis renunciem, quam ut vel minimum contra eius voluntatem committam m.

95 Quid est idololatria?

Est loco vnius Dei, aut præter vnum illum et verum Deum, qui se in suo verbo patefecit, aliud quippiam fingere aut habere, in quo spem reponas n.

DOMINICA XXXV.

96 Quid postulat secundum præceptum?

Ne Deum vlla imagine aut figurâ exprimamus o, neue vlla alia ratione cum colamus, quam qua se in suo verbo coli præcepit p.

97 *An nulla ergo prorsus fingendæ sunt imagines aut simulacra?*

Deus nec vlla ratione effingi debet, nec potest. Creaturas autem, etsi exprimere quidem licet: verat tamen Deus earum imagines fingi, aut haberi, quo vel ipsas, vel Deum per ipsas colamus, aut honoremus *a*.

a Exod. 23. 24.

98 *An autem in templis imagines tolerari non possunt, quæ pro libris sint imperite multitudini?*

& 34. 13.

Num. 33. 51.

& 52.

Minime: neque enim decet nos sapientiores esse Deo, qui suam Ecclesiam non mutis simulacris *b*: sed viua prædicatione verbi sui vult erudiri *c*.

Deut. 7. 5.

& 22. 3.

& 16. 22.

2 Reg. 18. 4.

DOMINICA XXXVI.

b Jer. 10. 8.

99 *Quid sancit Deus tertio precepto?*

Hab. 2. 18, 19.

Vt non solum execrando aut peiorando *d*, verum etiam temere iurando *e*,

c 2 T. m. 3.

16, 17.

nomen Dei contumeliose, aut irreuerenter ne usurpemus: neue tacendo *d* aut conuiuendo, horrendis istis sceleribus communicemus: sed sacrosancto

1 Pet. 1. 19.

Leu. 24. 11.

&c.

Dei nomine non nisi summa cum religione & veneratione utamur *f*, vt vera & constanti confessione *g*, inuocatione *h*, omnibus denique verbis et actionibus nostris ipse *i* celebretur.

Leu. 19. 12.

c Mat. 5. 37.

Iacob. 5. 12.

f Esa. 45. 23.

g Mat. 10. 32.

h 1 Tim. 2. 8.

100 *Estne igitur adeo graue peccatum, iurando, aut dira imprecando, nomen Dei temerare, vt De² etiam iis succenseat, qui,*

1 Rom. 2. 24.

1 Tim. 6. 1.

Col. 3. 16.

quantum

quantum in se est, illud non prohibere aut
impediunt?

a *Leu. 5. 1.*

Certe grauissimum a: Neque enim
vllum est peccatum maius, aut quod
Deum grauius offendar, quam sacrifici-
us nominis contumelia. Quocirca etiam

b *Leu. 24. 15, 16.* id scelus morte mulctari voluit b.

DOMINICA XXXVII.

c *Deut. 6. 13.*

101 *Potesne quis etiam pie per nomen*

& 10. 20.

Dei iurare?

Esa. 48. 1.

Potest: cum vel magistratus id exi-

Heb. 6. 16.

git, vel alioqui necessitas, hoc pacto

d *Gen. 21. 24.*

dem firmari, & veritatem stabiliri po-

& 31. 53.

stulat: quo & gloria Dei illustretur, &

Jos. 9. 15. & 19.

aliorum saluti consulatur. Nam etiam

1 Sam. 24. 23.

generis iusiurandum verbo Dei sanc-

2 Sam. 3. 35.

tur c, ideoque etiam à sanctis in veteri

1 Reg. 1. 29:

& nouo foedere, recte est usurparum d

Rom. 1. 9.

102 *Estne licitum iurare per Sanctum*

e 2 Cor. 1. 23.

aut alias creaturas?

f Mat. 5. 3, 4.

Non: Nam legitimum iuramentum

35, 36.

est inuocatio Dei, qua petitur, vt

Jacob. 5. 12.

tanquam vnicus cordium inspector, p

g Tit. 1. 5.

stimonium det veritati, & iurantem p

1 Tim. 2. 4. 13.

niat, si sciens fallat e. Porro hic bonu

& 5. 17.

nulli creaturæ conuenit f,

1 Cor. 9. 11.

DOMINICA XXXVIII.

13. 14.

103 *Quid præcipit Deus in quarto p*

2 Tim. 2. 2, 3. 15. cepto?

1 Tim. 4. 13.

Primum, vt Ministerium Euangeli

& 5. 17.

& Scholæ conseruentur g: vtque es

cum aliis, tum præcipue festis diebus, a *Psal* 68.27.
 studiose cætus diuinos frequentem *a*, 40.10, 11.
 verbum Dei diligenter audiam *b*, vtar *Act* 2.42.46.
 sacramentis *c*, precibus publicis meas *b* *1 Cor* 14.19.
 quoque preces adiungam *d*, pro facul- 29 31.
 tatibus aliquid conferam in pauperes *e*. *c* *1 Cor* 13.33.
 Deinde, vt in omni vita à prauis actio- *d* *1 Tim* 2.1,2,
 nibus vacem, Domino concedens, vt 3,8,9.
 per Spiritum sanctum in me suum opus *1 Cor* 14.16.
 faciat, atque ita sempiternum illud Sab- *e* *1 Cor* 16.2.
 bathum in hac vita exordiar *f*. *f* *Esa* 66.23.
g *Eph* 6.1.2.5.
Col 3.18.20.22,
 23,24.
Eph 5.22.
Prou 1.8.
Eccl 4.1.
Eccl 15.20.
Eccl 20.20.
Exod 21.17.
Rom 13.1.
h *Prou* 23.22.
Gen 9.25.
2 Pet 2.18.
i *Eph* 6.4-9.
Col 3.19.21.
Rom 13.2.
Mat 22.21.

DOMINICA XXXIX.

104 *Quid nobis iniungit Deus in quin-
 to præcepto?*

Vt parentibus, atque adeo omnibus,
 qui nobis præsunt, debitum honorem,
 amorem & fidem præstemus, nosque
 ipsorum fidelibus præceptis & castiga-
 tionibus ea, qua par est, obedientia sub-
 mittamus *g*: Tum etiam vt eorum vitia
 et mores nostra patientia toleremus *h*,
 illud semper cogitantes, Deum nos
 illorum manu velle ducere ac re-
 gere *i*.

DOMINICA XL.

105 *Quid flagitat Deus in sexto præ-
 cepto?*

Vt proximum neque cogitatione,
 neque verbis, neque gestibus, nedum
 factis, vel per me, vel per aliū contume-
 lia

a *Mat. 5. 21, 22.*

Gen. 9. 6.

Mat. 26. 52.

b *Eph. 4. 26.*

Rom. 12. 19.

c *Rom. 13. 14.*

Col. 2. 23.

d *Gen. 9. 6.*

Exod. 21. 14.

Mat. 26. 52.

Rom. 13. 4.

e *Iac. 1. 20.*

Gal. 5. 20.

f *Rom. 1. 29.*

g *I Ioh. 2. 9. 11.*

h *I Ioh. 3. 15.*

i *Mat. 7. 12.*

22. 37.

k *Rom. 11. 10.*

l *Eph. 4. 2.*

Gal. 6. 1, 2.

Mat. 5. 5.

Rom. 12. 18.

m *Mat. 5. 7.*

Luc. 6. 36.

n *Exod. 23. 5.*

o *Mat. 5. 44. 45*

Rom. 12. 20,

21.

p *Leu. 28. 27, 28.*

q *Iuda 23.*

lia afficiam, aut oderim, aut lædam, aut occidam a, sed omnem vindictæ cupiditatem abjiciam b: Adhæc, ne me ipsum lædam aut sciens in aliquod periculum conjiciam c. Quocirca etiam, ne cædes fierent, Magistratum gladio armavit d. 106 *Atqui hoc præceptum solam cædes prohib. re videtur?*

At cædem prohibendo, docet Deus, se radicem & originem cædis, iram scilicet, invidiam f, odium g, et vindictæ cupiditatem odisse, atque ea omnia pro cæde ducere h.

107 *An vero id satis est, nos neminem eo, quo dictum est, modo occidere?*

Non est satis: dum enim Deus iram, invidiam, odium damnat, postulat ut proximum æque ac nos ipsos diligamus i, & ut humanitate k, lenitate mansuetudine, patientia l, & misericordia m erga eum utamur, quodque eum damno esse possit, quantum in nobis est auertamus n: Ad suamnam ita animo affecti sumus, ut ne inimicis quidem bene facere dubitemus o.

DOMINICA. XLI.

108 *Quæ est sententia septimi præcepti?*

Deum omnem turpitudinem exorari p: ideoque nos eam penitus odire q: se & detestari debere q: contraque eam perarare

peranter, modeste et caste *a*, siue in sa- *a* 1 *Thes.* 4. 3,
cro coniugio, siue in vita cœlibe viuere *4. 5.*
oportere *b*. *b* *Heb.* 13. 3. 4.

109 Nihilne amplius prohibet Deus hoc *1 Cor.* 7. 4.
præcepto quam adulterium, et id genus tur-
pitudines?

Cum corpus & animus noster tem-
pla sint Spiritus sancti: vult Deus vt v-
trumque pure sancteque possideamus.
Ideoque facta, gestus, sermones *c*, cogi- *c* *Eph.* 5. 3. 4.
tationes, cupiditates *d* fœdas, & quic- *1 Cor.* 6. 18, 19,
quid hominem ad ista allicit, id vniuer- *30.*
sum prohibet *e*. *d* *Mat.* 5. 28.
e *Eph.* 5. 18.

DOMINICA XLII.

110 Quid vetat Deus in octauo præ- *1 Cor.* 15. 33.
cepto?

Non solum ea furta *f* & rapinas *g*, *t* *1 Cor.* 6. 10.
quas Magistratus punit; sed furti no- *g* *1 Cor.* 5. 10.
mine comprehendit, quicquid est mala- *h* *Luc.* 3. 14.
rum artium et aucupiorum, quibus ali- *1 Thes.* 4. 6.
ena capramus, et ad nos vi, aut specie *i* *Prov.* 11. 1.
recti transferre *b* studemus: qualia sunt, *6* 16. 11.
iniquum pondus *i*, iniusta vlna, inæ- *k* *Ezech.* 45. 9.
qualis mensura *k*, fucosa merx, fallax *l* *Deut.* 25. 13.
moneta, vsura *l*, aut alia quæuis ratio *Psal.* 15. 5.
aut modus rem faciendi à Deo interdi- *Luc.* 6. 35.
ctus. His adde omnem auaritiam *m*, et *m* *1 Cor.* 6. 10.
multiplicem diuinorum donorum pro-
fusione et abusum *n*. *n* *Prov.* 5. 16.

111 Quæ sunt ea, quæ Deus hic
inbet?

Vt

a *Mat. 7. 12.*

b *Eph. 4. 28.*

c *Prov. 16. 5. 9.*

e 21. 28.

d *Psal. 15. 3.*

e *Rom. 1. 18. 30.*

f *Mat. 7. 1.*

Luc. 6. 37.

g *Iob. 8. 44.*

h *Prov. 12. 22.*

e 13. 5.

i *Cor. 13. 6.*

i *Eph. 4. 25. 29.*

k i *Pet. 4. 8.*

Vt commoda et utilitates proximi, quantum possim, adiuuem et augeam: cum eo sic agam, vt mecum agi cupere a; sedulo et fideliter opus faciam, vt aliorum quoq; egestati subuenire queam b.

DOMINICA XLIII.

112 *Quid exigit nonum præceptum?*

Ne aduersus quempiam dicam falsum testimonium c, nullius verba calumnier d, nulli obtretem, aut contumeliam faciam e, neminem temere, vel iniuste dicta causa condemnem f: verum omnis generis mendacia, fraudes, vt opera diaboli propria g, nisi in me grauis simam iram Dei concitare velim, omni cura fugiam h: In iudiciis cæterisque negotiis veritatem secter, et id quod iustum est, libere et constanter profitear i. Ad hæc famam aliorum et existimationem, quantum queam, defendam et augeam k.

DOMINICA XLIV.

113 *Quid prohibet decimum præceptum?*

Ne vel minima cupiditate, aut cogitatione, aduersus vllum Dei præceptum, corda nostra vnquam sollicitentur; sed vt perpetuo, et ex animo omne peccatum detestemur, contrariumq; omni iustitiam delectemur l.

i *Rom. 7. 7. 2.*

114 *Possuntne autem illi, qui ad Deum conuersi sunt, hæc præcepta perfecte seruare?*

Minime

Minimè : verùm etiam sanctissimi
 quique, quamdiu viuunt, habent tantũ
 exigua initia huius obedientiæ a; sic ta- a 1 Ioh. 1. 8.
 men, vt serio ac non simulato studio, Rom. 7. 14, 15.
 non secundũ aliqua tantum, sed se- Eccles. 7. 21.
 cundũ omnia Dei præcepta, viuere b Rom. 7. 22;
 incipiant b. Iac. 2. 10.

115 Cur igitur vult Deus legem suam Phil. 3. 14
 adeo exacte & seuerè prædicari, cum nemo
 sit in hac vita, qui eam seruare possit?

Primum, vt in omni vita magis ma-
 gisque agnoscamus c, quanta sit natu- c 1 Ioh. 1. 5;
 rz nostræ ad peccandum propensio, Psal. 32. 5.
 tantoque auidius remissionem pecca-
 torum, et iusticiam in Christo expeta-
 mus d. Deinde, vt hoc perpetuò aga- d Rom. 24. 25.
 mus, illud semper meditemur, et gra-
 tiam Spiritus sancti, à Patre implore-
 mus, quòd indies magis ac magis ad ima-
 ginem Dei renouemur, donec aliquan-
 do tandem, postquam ex hac vita deces-
 serimus, propositam nobis perfectionẽ
 læti assequamur e.

e 1 Cor. 9. 24.
 Phil. 3. 11, 12,
 13, 14.

De Precatione.

DOMINICA XIV.

116 Quare Christianis necessaria est
 Precatio?

Quia præcipua pars est eius, quam
 Deus à nobis postulat, gratitudinis s. f. Psal. 50. 14, 15
 Tum quia illi tantum suam gratiam et
 C Spiritum

a *Mat. 7. 7.*
 & *13. 12.*
Luc. 11. 9. 13.
Mat. 13. 12.
Psal. 50. 15.
 b *Iob. 4. 22.*
 c *Rom. 8. 26.*
 i *Iob. 5. 2. 4.*
Jo. 4. 23. 24.
Psal. 145. 18.
 d 2 *Par. 20. 12.*
 e *Psal. 2. 11.*
 & *34. 19.*
Esa. 66. 2.
 f *Rom. 10. 14.*
 & *8. 15.*
Iac. 3. 6.
 g *Iob. 14. 13.*
4. 15. et 15. 16.
et 16. 23.
Dan. 9. 17.
 h *Mat. 7. 8.*
Psal. 143. 1.
 i *Iac. 1. 17.*
Mat. 6. 33.
 k *Mat. 6. 9.*
Luc. 11. 33.

Spiritum sanctum Deus largitur, qui veris gemitibus, continenter hæc ab eo petunt, et pro ijs ipsi gratias agunt a.

117. *Quæ ad eam precationem requiruntur, quæ Deo placeat, quæq; ab eis exaudiantur?*

Ut à solo vero Deo, qui se in verbo suo patefecit b, omnia quæ à se peti iustifit, vero cordis affectu petamus c, ex intimo nostræ indigentiae ac miseriae sensu d, nos in conspectu diuinæ Maiestatis, supplices absciamus e, huic firmo fundamento innitamur f, nos à Deo, quanquam indignos, propter Christi tamen certò exaudiri g, quemadmodum nobis in suo verbo promisit h.

118. *Quæ sunt ea, quæ à se peti iubet?*

Omnia tum animæ tum corpori necessaria i, quæ Dominus noster Iesus Christus ea precatione, quam nos ipse docuit, complexus est.

119. *Quæ est illa Precatio?*

Pater voster k, qui es in caelis: Sanctificetur nomen tuum: Veniat regnum tuum: Fiat voluntas tua, quemadmodum in caelo, sic etiam in terra: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: Et remitte nobis debita nostra, fi

sicut & nos remittimus debitoribus nostris: Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Quia tuum est regnum, & potentia, & gloria, in secula, Amen.

DOMINICA XLVI.

120 Cur precipit Christus, ut ita Deum compellemus, Pater noster?

Vt statim in ipso preceationis exordio, conuenientem Dei filijs reuerentiam et fiduciam erga Deum in nobis exciter, quæ nostræ preceationis fundamentum esse debet; nimirum, Deum propter Christum, nobis Patrem factum esse, & quæ vera fide ab eo petimus, nobis tanto minus negare, quam parentes nostri nobis bonâ terrena denegant a.

a Mat. 7. 5. 10,

121 Cur additur, Quis es in cælis?

11 Luc. 11. 11,

Ne de cælesti maiestate Dei humile

12, 13.

quipiam aut terrenum cogitemus b; b Ier. 23. 23. 34.

simul etiam, ut ab eius omnipotentia, Act. 17. 24.

quæ euniquæ animo & corpori sunt ne-

25, 26, 27.

cessaria, expectemus c.

c Rom. 10. 12.

DOMINICA XLVII.

d Ioh. 19. 3.

122 Quæ est prima petitio?

Ier. 9. 23, 24.

Sanctificetur nomen tuum. Hæc est, et 11. 33, 34.

Da principio, ut te recte agnoscamus d, Mat. 16. 17.

& lucem in omnibus operibus tuis Iac. 1. 5.

omnipotentiam, sapientiam, bonitatem, Psal. 119. 105.

a *Psal.* 119 137.
Luc. 1. 46. 68.
Psal. 1. 45. 8,
 9. 17.
Exod. 34. 6, 7.
Psal. 143. 1, 2,
 5, 10, 11, 12.
Mat. 19 17.
Ier. 3 1. 3.
 & 32. 18, 19. 40,
 41. & 33. 11. 20.
Rom. 3. 4. & 11.
 22. 33.
 1 *Tim.* 2. 19.
 b *Psal.* 71. 8.
 c *Mat.* 6. 33.
Psal. 119. 5.
 & 143. 10.
 d *Psal.* 51. 20.
 & 122. 6.
 e 1 *Ioh.* 3. 8.
Rom. 16. 20.
 f *Apec.* 22. 17. 20
Rom. 8 22, 23.
 g 1 *Cor.* 15. 28.
 h *Mat.* 16. 24.
Tit. 2. 12.
 i *Luc.* 22. 42.
 k 1 *Cor.* 7. 24.
 l *Psal.* 103.
 20. 1.

iustitiam, misericordiam, & veritatem
 tuam veneremur, prædicemus, et cele-
 bremus a. Deinde ut vniuersam vitam
 nostram, cogitationes, sermones, & acti-
 ones, eo semper dirigamus, ne sanctif-
 simum nomen tuum propter nos con-
 tumelia afficiatur, sed honore potius &
 laudibus illustretur b.

DOMINICA XLVIII.

123 *Quæ est secunda petitio?*

Veniat regnum tuum. Hoc est, Re-
 gas nos ita verbo & Spiritu tuo, ut nos
 tibi magis magisq; subiciamus c. Con-
 serua & auge Ecclesiam tuam d, destrue
 opera diaboli, omnemque potentiam
 se aduersus maiestatem tuam efferentem.
 Irrita fac omnia consilia, quæ contra
 verbum tuum capiuntur e, quoad plece-
 tandem ac perfecte regnes f, cum eis
 omnia in omnibus g.

DOMINICA XLIX.

124 *Quæ est tertia petitio?*

Fiat voluntas tua, quemadmodum
 in cælo, sic etiam in terra. Hoc est, Da
 ut nos & omnes homines, voluntati pro-
 priæ renunciantes h, tuæ voluntati, quæ
 sola est sancta, promte & sine villo mu-
 nire pareamus i: atq; ita singuli ma-
 datum nobis munus fideliter & alacriter
 exequamur k, quemadmodum faciunt
 Angeli in cælo l.

DOM

DOMINICA L.

125 *Quæ est quarta petitio?*

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Hoc est, Suppedita nobis omnia, quæ sunt ad hanc vitam necessaria *a*, ut per ea agnoscamus, te vnicum fontem esse, ex quo omnia bona emanant *b*, ac nisi tu benedicas, omnem nostram curam & industriam, atque adeo tua ipsius dona, nobis infelicia & proxia esse *c*. Quapropter da, ut fiducia nostram ab omnibus creaturis auersam, in te solo collocemus *d*.

*a Psal. 104. 22.**& 143. 15.**Mat. 6. 25.**b Act. 14. 17.**& 17. 27.**c 1 Cor. 15. 38.**Dent. 8. 3.**Psal. 27. 16. 37.**d Psal. 62.*

DOMINICA LI.

127 *Quæ est quinta petitio?**& 55. 32.*

Remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris: hoc est, nobis miseris peccatoribus, omnia peccata nostra, atque eam etiam prauitatem, quæ in nobis etiamnum hæret, propter Christi sanguinem ne imputes: quemadmodum nos quoque hoc tuæ gratiæ testimonium in cordibus nostris sentimus, quod firmiter nobis propositum habemus, omnibus, qui nos offenderunt, ex animo ignoscere *f*.

*e Psal. 51.**et 143. 20.**1 Iob. 2. 1. 2.**f Mat. 6. 14. 15.*

DOMINICA LII.

127 *Quæ est sexta petitio?*

Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo: hoc est, Quoniam ipsi natura adeo debiles et infirmi sumus,

a Iob. 15. 5.

Psal. 103. 14.

b 1 Pet. 5. 8.

Eph. 6. 12.

c Iob. 15. 19.

d Rom. 7. 23.

Gal 5. 17.

e Mat. 26. 41.

Mar. 13. 33.

f 1 Thes. 3. 13.

G 5. 23.

g Rom. 10. 11.

12. 2 Pet. 9.

h Iob. 14. 13.

Psal. 115. 1.

Ier. 33. 8.

i 2 Cor. 1. 20.

Tit. 2. 13.

ut ne momento quidem subsistere pos-
simus a: infensissimi autem hostes no-
stri, Sathan b, mundus c, ac nostra ipso-
rum carosa, nos continenter oppugnant;
tu nos sustentas, et Spiritus tui robore
firmes, ne in hoc spiritali certamine
succumbamus e, sed tantisper illis forti-
ter resistamus, donec integram tandem
victoriam obtineamus f.

128 *Quomodo concludis precatorem
tuam?*

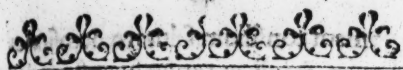
*Quia tuum est regnum, & potentia, &
gloria in secula: hoc est, omnia hæc æte-
petimus, quia cum et Rex noster, &
omnipotens sis, omnia nobis & vis &
potes largiri g: Atq; hæc quidem ideo
petimus, ut ex iis, non ad nos, sed ad
sanctum nomen tuum omnis gloria
redeat h.*

129 *Quid sibi vult particula, Amen?*

*Rem certam ac ratam esse. Nam pre-
catio mea multo certius à Deo est au-
dita, quam ego in corde meo sentio,
me illud ex animo cupere i.*

Soli Deo laus et gloria.

FINIS.

PRECATIONES

aliquot privatae & publicae.

Practico antequam ad opus accedatur.

Omnipotens, & misericors Deus, agimus tibi gratias, quod nos hanc noctem adeo clementer custodieris, & in hunc diem nobis vitam protuleris. Rogamus, ut nos hoc etiam die protegas, et nobis gratiam largiaris, quo cum totum in ijs transigamus, quae tibi gratiae & acceptae sint. ag ut iam Solis tui radijs uniuersum orbe terrarum illustras, sic etiam Spiritus tui splendore obscuram mentis nostrae illumines, ne a semita iustitiae tuae aberrantes, in hanc vel illam partem declinemus: te semper omnia nostra intuentem, nobis ante oculos proponamus; te nostrarum cogitationum, dictorum, factorumque omnium testem & vindicem agnoscamus, ac reueremur; nec quicquam sit, quod magis metuamus, quam ne te tam benignum patrem offendamus; quicquid aggredimur, aut instituimus, illud nobis perpetuo sit propositum, ut id ad tuam unius gloriam, & aliorum utilitatem referamus. Ad haec,

C 4

quoniam

quoniam consilium salutare, occasiones
 idoneæ, & felices rerum successus ac e-
 uentus penes te vnum sunt, fac, vt hæc
 omnia à te solo petamus et accipiamus.
 Effice præterea, clementissime Pater,
 ne in parandis ijs, quæ ad huius vite
 necessitatem pertinent, tantum curæ ac
 laboris impendamus, vt interea res coe-
 lestes negligamus, aut segniùs tracte-
 mus; sed vt primùm semper quæramus
 regnum tuum, & iustitiam eius; nihil
 dubitantes, quin sic agentibus, cætera
 omnia sis adiecturus. Tuere etiam ac
 defende hoc fragile corpus & animam
 nostram. Instrue nos consilijs & robore
 Spiritus tui, aduersus tot ac tam varios
 insultus Satanz; libera nos omni metu
 & periculis, quibus in hoc mundo om-
 nibus momentis expositi sumus. Quo-
 niam verò nihil est rectè incepisse, nisi
 etiam gnauiter perficiamus; oramus te
 ut ne hoc tantùm die nos in tuam tutelam
 suscipias, sed vt porro etiam per
 omnem vitam dux noster & defensor
 esse velis, confirmans & adaugens do-
 na, quæ pro tua bonitate et misericor-
 dia in nos indignos peccatores contu-
 sti quoad plenè tandem ac perfectè no-
 capiti nostro Christo adunias, qui cum
 sit vnicus ille Sol iustitiæ, nos æterni
 sua luce & lætitia complebit. Interca
 autem,

autem, dum in hac ærumnosa vita de-
 gimus, mitte fideles pastores animarū,
 & per verbum eorū sit efficax Spiritus
 tuus sanctus in cordibus auditorum, ut
 magna tibi Ecclesia colligatur, & de-
 struantur opera diaboli. Armes Magi-
 stratum diuino tuo robore, ut Ecclesiam
 & Politias defendat. Consolare & con-
 firma quotquot sunt animo vel corpore
 afflicti. Ut autem hæc tanta bona à te
 petere & expectare audeamus condona
 nobis omnia peccata nostra, propter Fi-
 lium tuum charissimum Iesum Christū,
 qui nobis promisit, quicquid à te fiducia
 sui petiuerimus, te id nobis certissime
 datum esse; ideoque sic precari ius-
 sit, *Pater noster, &c.*

*Precatio, priusquam Puer ad
 Scholam eat.*

PSAL. CXIX.

*In qua instituet adolescens viam suam?
 Si prudenter se gerat iuxta sermones tuos.*

*Ex animo te exquisiui, ne sinas me aber-
 rare a præceptis tuis.*

AGo tibi gratias, clementissime
 Deus, cum pro aliis tuis iumentis &
 infinitis beneficiis, tum vel maxime,
 quod pro tua singulari misericordia, me
 C 5 ad

ad agnitionem Euangelii tui vocasti,
 præceptoribus me tradidisti, qui opti-
 mis literis & artibus me instituerent,
 meumque animum sanctis ac ho-
 nestis præceptis imbuerunt. Da ve-
 recte agnoscam, qualia & quanta sint
 hæc tua dona, et pro his tibi semper
 gratias agam. Largire mihi porro etiam
 gratiam tuam, & nebulis mentis me-
 discussis, me Spiritus tui radiis illustra
 ut ea quæ mihi à præceptoribus propo-
 nuntur, cupidè & feliciter discam, fide-
 liter retineam, promptè et cum iudicio
 reddam, ne et præceptorum et me-
 labor, pretiosum tempus, atque hæc
 commoda mihi abs te data occasio,
 qui à me fructus expectantur, turpi
 mea ignavia et ingratitude pereat.
 Id ne fiat, largire mihi Spiritum tuum
 sanctum, auctorem omnis intelligentiæ
 & veritatis, qui me veracem, & his pe-
 ciendis aptum et idoneum reddat.
 etiam, ut cuicumque studio meum an-
 mum applicem, illud mihi semper pro-
 positum sit, ut te solum agnoscam verum
 Deum, et quem misisti Iesum Christum
 atque ita te pura conscientia colā. Ca-
 re um, quoniam ijs sapientiam promit-
 tis, qui animo sunt submisso & humili
 velut pueri; eos autem qui arrogantes
 sunt et elati, tuis donis orbatos, tradidisti
 vanitæ

vanitati: eradicen ex corde meo omnem
superbiam, vt humilis efficiam; de tibi
primum, deinde etiam ijs quorum me
disciplinæ tradidisti; docilem et obedi-
entem præbe mi; neque me paulatim
præpare, vt in obsequio munere, quod
mihi olim es assignaturus, tuae solius
gloriæ atque aliorum utilitati seruire
possim.

PSAL. XXV.

*Secretum Domini timentibus eum, et
fides suum notum illis facit.*

Precatio antequam capiatur

cibus.

Oculi omnium in te sperant, Domine,
et tu das escam illis in tempore opportuno,
aperis tu manum tuam, et imple omne
animal benedictione.

Omnipotens, clementissime Deus,
qui immensa bonitate omnia ex
nihilò condidisti, quique eadem perpe-
tuò diuina tua potentia sustines ac gu-
bernas, qui duxisti Israëlitas per deser-
tum; pascens eos manna annos quadra-
ginta: benedic nobis miseris terribilibus,
atque hæc tua dona sanctifica, vt ijs so-
briè sancteque fruamur; atq; ex ijs ag-
noscamus, te verè nobis patrem esse, &
fon-

entem opanium bonorum: Da præter-
ea, vt his corporalibus bonis vtentes,
ita semper affecti simus, vt præcipue
quæramus spiritualement illum cibum
verbi tui, quo animæ nostræ ad vitam
æternam nutriantur, quam nobis Chri-
stus pretioso suo sanguine parauit.
Pater noster, &c.

Sic præcipit Christus, *L. v. c. 21.*

*Cauete vobis, ne quando grauentur corda
vestra crapula & ebrietate, & curis huius
vita, & repente vos opprimat dies ille tan-
quam laqueus.*

*Gratiarum actio, post sump-
tum cibum.*

Sic præcipit Dominus, *Deut. 8.*

*Cum comederis, & satiatus fueris, gra-
tias agas Domino Deo tuo, nec unquam
committas, vt obliuiscaris Domini Dei tui,
& præcepta eius negligas.*

Domine Deus, Pater celestis, agi-
mus tibi gratias, pro summis tuis
& infinitis beneficijs, quæ immensa mi-
sericordia singulis momentis in nos mi-
seros peccatores confers: quod nos su-
ficientas in hac mortali vita, omnia sup-
pedicans,

pedicans, quæ nobis sunt necessaria,
imprimis verò, quòd nos dignaris per
sanctam Euan̄gelij tui doctrinam in sp̄e
meliori vitæ regenerare. Rogamus te,
misericors Deus & Pater, ne patiaris, vt
animi nostri in his terrenis et caducis
rebus defixi hæreant, sed quæ in coelis
sunt, suspiciant et quærant, expectantes
illinc seruatores nostrum Iesum Chri-
stum, dum ad nos liberandos in nubibus
appareat. *Pater noster, &c.*

---

*Precatio antequam cubitum
discedatur.*

Domine Deus, cœlestis Pater, qui
pro tua multiplici sapientia, diem
labori, noctem quieti destinasti; gemus
tibi gratias, quòd i nos hunc diem adeò
clementer custodieris, nosque assidue
tot beneficiis cumules; largire etiam, vt
à labore et curis requiescentes, ita som-
no reficiamur, ne animus interea velut
cum corpore sopitus, in amore tui dor-
mitet, sed vt memoria creationis et sa-
lutis nostræ nullo vnquam tempore ex
nostris cordibus deleatur. Da præterea
vt conscientia nostra non minus quàm
corpus, sua etiam quiete fruatur. Ad ec-
vt somno moderate utentes, non igna-
uiam,

nie, sed necessitati consulamus; nimirum quo ad intermissa opera alacriores et vegetiores redeuntes, tibi et proximo expeditius seruiamus. Interea autem dum sumum capimus, nos ab omni periculo tuere, animoque et corpore impollutos conserua, ut noster somnus etiam sit ad tui nominis gloriam. Porro cum hic dies nobis non sine multiplici lapsu abierit, (quoniam miseri assidue peccatum circumferimus) rogamus te, quemadmodum nunc omnia nox tenebris involvit, sic tu pro tua immensa misericordia, omnia nostra peccata sepelias, ne propter illa à conspectu tuo repellamur. Largire etiam quietem et consolationem omnibus, qui cum morbis aut alijs calamitatibus conficiuntur, propter Iesum Christum filium tuum Dominum nostrum, qui nos ita docuit precari, *Pater noster, &c.*

Publica Confessio peccati, quae ante Concionem recitatur.

OMnipotens, iuste, et misericors Deus, agnoscimus et confitemur coram diuina tua maiestate, nos vere miseros peccatores esse, conceptos & natos in corruptione et prauitate, ad
omne

omne malum procliues, nec ad vllum
 bonum idoneos, quodque assidue san-
 ctissimam legem tuam violantes, iram
 tuam et eternas penas commereamur.
 Sed dolet nobis ex animo, quod te tam
 benignum Patre toties offenderimus;
 damnamus nos ipsos, et peccata nostra
 aestamur, suppliciter rogantes, vt tua
 misericordia subueniat nostre miserie.
 nosce nobis omnia peccata nostra,
 propter Iesum Christum Filium tuum
 electum. Largire nobis gratiam Spiritus
 sancti, qui nos doceat vere et ex ani-
 mo nostra peccata agnoscere, sic vt toti
 bis displiceamus, & peccatum in no-
 bis magis ac magis aboleatur, nosque
 nouam uitam excitati, iustos ac san-
 ctos fructus proferamus, tibi acceptos
 propter eundem Iesum Christum. Effice pro-
 pterea, vt voluntatem tuam ex verbo tua
 sic agnoscamus, atque inde discamus
 non a nobis ipsis, aut vlla creatura pen-
 dere, sed in te solo omnem spem repo-
 nere, vt certa et firma sit nostra conso-
 ratio, ac vt vetus ille noster homo, cum
 suis cupiditatibus, magis magisque
 purgatur, nosque ipsos tibi viuam et
 sanctam hostiam offeramus, hoc vnum
 super spectantes, quo pacto tua gloria
 propagetur, et quam plurimi Christo
 credant. Que omnia a te petimus
 fiducia

nie, sed necessitati consulamus; nimirum quo ad intermissa opera alacriores et vegetiores redeuntēs, tibi et proximo expeditius seruiamus. Interea autem dum somnū capimus, nos ab omni periculo tuere, animoque et corpore impollutos conserua, ut noster somnus etiam sit ad tui nominis gloriam. Porro cum hic dies nobis non sine multiplici lapsu abiit, (quoniam miseri assidue peccatum circumferimus) rogamus te, quemadmodum nunc omnia nox tenebris involvit, sic tu pro tua immensa misericordia, omnia nostra peccata sepelias, ne propter illa à conspectu tuo repellamur. Largire etiam quietem et consolationem omnibus, qui cum morbis aut alijs calamitatibus conficiantur, propter Iesum Christum filium tuum Dominum nostrum, qui nos ita docuit peccari, *Pater noster, &c.*

Publica Confessio peccati, quæ ante Concionem recitatur.

OMnipotens, iuste, et misericors Deus, agnoscimus et confitemur coram diuina tua maiestate, nos vere miseros peccatores esse, conceptos & natos in corruptione et prauitate, ad
omne

casti,
optu-
erent,
ho-
Da ut
ita sint
emper
etiam
is auz
lustra,
propa-
m, fide-
iudicio
meu
hac tū
dio, et
purpiter
ereant.
in tuum
gentie
his per-
ddat. Da
um ani-
per pro-
am veri
Christū,
lā. Cz-
promis-
humilis
ogantes
i, tradit
vanita-

omne malum proclives, nec ad vllum
bonum idoneos, quodque assidue san-
ctissimam legem tuam violantes, iram
tuam et eternas poenas commereamur.
Sed dolet nobis ex animo, quod te tam
benignum Patrē toties offenderimus;
damnamus nos ipsos, et peccata nostra
deestamur, suppliciter rogantes, ut tua
misericordia subueniat nostrę miserie.
Ignosce nobis omnia peccata nostra,
propter Iesum Christum Filium tuum
dilectū. Largire nobis gratiam Spiritus
tui sancti, qui nos doceat vere et ex ani-
mo nostra peccata agnoscere, sic ut totā
nobis displiceamus, & peccatum in no-
bis magis ac magis aboleatur, nosque
ad nouam uitam excitati, iustos ac san-
ctos fructus proferamus, tibi acceptos
propter eundē Iesū Christū. Effice pre-
terea, ut voluntatem tuam ex verbo tuo
recte agnoscamus, atque inde discamus
non à nobis ipsis, aut vlla creatura pen-
dere, sed in te solo omnem spem repo-
nere, ut certa et summa sit nostra conso-
lacio, ac ut vetus ille noster homo cum
peccatis cupiditatibus, magis magisque
crucigatur, nosque ipsos tibi viuam et
sanctam hostiam offeramus, hoc vnum
semper spectantes, quo pacto tua gloria
propagetur, et quam plurimi Christo
luculent. Quę omnia à te petimus
fiducia

fiducia Domini nostri Iesu Christi, qui
nos ita precari docuit, *Pater noster, &c.*

*Præcatio quæ recitatur finita
Concione.*

OMnipotens, iustè, & misericors
Deus, ne patiaris sanctissimum no-
mè tuum propter peccata nostra affici
contumelia. Nam alioqui plus latè te
benignum Patrem offendimus, dum
verbo tuo, vt par erat, non obediunt:
dum ignorantia, ingratitude, & mur-
mure nostro, iram tuam quotidie ad-
versus nos concitamus, atque ita iustas
pœnas nobis attrahimus. Veruntamen,
ô Domine, miserere nostri pro magna
tua misericordia: Fac vt peccata nostra
& rectius agnoscamus, & magis deplo-
remus, & vitam nostram emendemus:
Excita & corabora Magistratum populi
tui, vt gladio, quem ei porrexisti, ad ter-
rorem & securitatem legitimè utatur.
Confirma Ministros Ecclesiarum tuarum
vt fideliter & constanter verbum tuum
 doceant, & omnes officij sui partes o-
beant. Tuere ac defende nos ab omni
dolo & perfidia. Irrita fac omnia scele-
rata atque infidiosa consilia, quæ aduer-
sus Ecclesiam & verbū tuum capiuntur.

Ny

Ne subtrahas nobis verbum tuum, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à nobis. Excita in nobis veram fidem, patientiam & constantiam. Fer opem miseræ et afflictæ Ecclesiæ tuæ; libera eam omni tyrannide & ignominia. Consolare et confirma quotquot sunt animo vel corpore afflicti. Da nobis tuam pacem per Iesum Christum Filium tuum, Dominum nostrum, qui hanc nobis indubitatam de tua voluntate promissionem edidit; Amen dico vobis, quicquid petieritis à Patre in nomine meo, hoc dabit vobis, eaque fretos nos sic precari iussit, *Pater noster, &c.*

FAc etiam, ut constanter perseveremus, et quotidie proficiamus in vera illa, certa, & ab ipso mundi exordio ad nos propagata Christianorum fide, et per eam Christi & omnium bonorum eius magis ac magis participes fiamus, quam sic ore et corde confitentes dicimus, *Credo in Deum, &c.*

2 COR. 13:

Gratia Domini nostri Iesu Christi, & caritas Dei, & communicatio Spiritus sancti, sit cum omnibus vobis, Amen.

Precatio

Precatio Scholastica.

I TIM. 6. & 2 TIM. 1.

Ως Τιμόθεε, πλὴν ὁδὸν ἀκαταστάτου
 φύλαξον, καὶ ἀναζωπύρει τὸ χάρισμα
 τοῦ Θεοῦ, ὃ ὄσιν ἐν σοί.

Omnipotens, æterne, & misericors
 Deus, Pater Domini nostri Iesu
 Christi, vnà cum Filio tuo coæterno,
 Domino nostro Iesu Christo, & Spiritu
 sancto, qui prope es omnibus inuocan-
 tibus te in veritate; ago tibi gratias pro
 omnibus æternis, & huius vitæ benefi-
 ciis; quòd condidisti, elegisti, & ser-
 uas tibi æternam Ecclesiam, & in eam
 patefecisti certo verbo tradito per Pro-
 phetas & Apostolos, et testimoniū diuini-
 tis; & sic diligis nos, vt volucris Filium
 tuum coæternum Dominum nostrum
 Iesum Christum, propter nos homines,
 et propter nostram salutem descendere
 de cælo, assumere humanam naturam,
 pro nobis fieri victimam, crucifigi, mori,
 et resurgere, ascendere in coelum, et se-
 dere ad dexteram tuam: donas propter
 eum, ac per eum omnibus nobis cõ-
 dentibus, gratis remissionem peccato-
 rum, reconciliationem, Spiritum sanctum,
 iustitiam, & vitam æternam: accendis
 & seruas inter nos lucem Euangelij, et
 necessaria doctrinarum studia: das et
 defendis

defendis contra diabolos aliqua Eccle-
 sia & Scholarum hospitia : & vocasti ac
 elegisti me quoque ad societatem huius
 aeternae Ecclesiae, in qua et nasci me vo-
 luisti, et in agnitione ac timore tui edu-
 cari, maxime quae pra multis alijs hominib⁹
 pro singulari ac ineffabili tua misericor-
 dia ornasti hoc summo beneficio, ut pie-
 taris, literarum atque optimarū artium
 doctrina instituerer. Etsi autem his om-
 nibus beneficijs me indignissimum ag-
 nosco; tamen quia iussisti nos per &
 propter Christum Filium tuum à te pe-
 tere et expectare remissionem peccato-
 rum et Spiritum sanctum, confiteor, &
 deploro omnem meam immunditiam
 et ingritudinem, & toto pectore oro,
 ut remittas mihi omnia peccata mea,
 propter Filium tuum unigenitum Do-
 minum nostrum, et sanctifices ac regas
 me perpetuo Spiritu tuo sancto, casto,
 et verace, ut te solum verum Deum,
 omnipotentem, castum, veracem, aeternū
 Patrem Domini nostri Iesu Christi,
 et Dominum nostrum Iesum Christū,
 et Spiritum sanctum verè agnoscam,
 inuocem, timeam, et diligam. Collige
 et defende Ecclesiam. Tuere Politias,
 quae sunt Ecclesiae hospitia. Da et adju-
 ua fideles et salutare Doctores et gu-
 bernatores, Serua Scholas et lucem do-
 ctrinalem,

strinarum, pacem, et honestam discipli-
 nam in Ecclesijs et Rebus pub. Guber-
 na et fortuna vitā et vocationē meam,
 et facias me vas misericordiā, et orga-
 num mihi et alijs salutare. Ne sinas me
 à diabolo vel à carne mea tentari neg-
 ligentiā, curiositate vel ambitione. Ne
 sinas exoriri in corde meo spes aut co-
 piditates vanas et stultas: sed effice
 me vocationis officia, recte, diligen-
 ter, et feliciter faciam. Accende et con-
 firma in me amorem et agnitionem tuam
 studium veritatis, et rerum vtilium ac
 necessariorum, vt omnia dona, quae
 me contulisti, et labores meos referas
 ad tuam vnius gloriam, et proximi vti-
 litatem. Defende me à prauis sodalitatibus,
 et ab omnibus diabolorum insidijs. Sit
 verbum tuum lucerna pedibus meis, et
 lumen semitis meis. Haec omnia a te peto,
 propter et propter Iesum Christum Do-
 minum nostrum, qui dixit, Quicquid
 oraueritis Patrem in nomine meo dabo
 vobis. Item, Dabit Spiritum sanctum
 petentibus, *Pater noster, &c.*

FINIS.

discipuli.
Guber-
e meam,
et orga-
sinas me-
tari ne-
tione. Ne-
es aut co-
effice vo-
e, diligen-
de et con-
ionem mi-
vtilium ac-
na, quia in-
os referat
roximi vo-
sodalitij
nfidijs. Si-
ous meis, et
nia a re pe-
ristum Do-
Quicquid
e meo dabo
um sanctum
f.